

**STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH
GMINY ZWIERZYNIEC
NA LATA 2025-2034**

Spis treści

1.	Wprowadzenie.....	4
2.	Metodologia opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025 - 2034.....	6
3.	Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Zwierzyniec	11
3.1.	Charakterystyka Gminy Zwierzyniec w obszarach potencjalnie mających wpływ na występowanie problemów społecznych	11
3.1.1.	Położenie geograficzne.....	11
3.1.2.	Historia gminy i jej wpływ na występowanie problemów społecznych	14
3.1.3.	Sytuacja demograficzna.....	16
3.1.4.	Sytuacja ekonomiczna i rynek pracy	19
3.1.5.	Sytuacja mieszkaniowa.....	23
3.1.6.	Szkolnictwo i edukacja.....	25
3.1.7.	Ochrona zdrowia	27
3.1.8.	Kultura i rekreacja	29
3.1.9.	Bezpieczeństwo publiczne.....	32
3.2.	Problemy społeczne w Gminie Zwierzyniec	33
3.2.1.	Natężenie problemów społecznych	35
3.2.2.	Opis problemów społecznych.....	36
3.3.	Infrastruktura i zasoby Gminy Zwierzyniec w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.....	48
3.4.	Analiza możliwości i ograniczeń Gminy Zwierzyniec w zakresie rozwiązywania problemów społecznych	50
4.	Założenia strategiczne	52
4.1.	Prognoza zmian w zakresie objętym strategią.....	53
4.2.	Kierunki i zakres działań niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych	54

5.	Cele Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034.	59
5.1.	Cel główny Strategii.....	59
5.2.	Cele szczegółowe Strategii.....	60
5.3.	Wskaźniki realizacji celów strategicznych.....	60
6.	Opis sposobu realizacji działań niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych	62
7.	Monitorowanie wdrażania działań niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych.....	64
8.	Ramy finansowe Strategii oraz źródła finansowania wydatków niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych	65
9.	Informacja i promocja wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034	66
10.	Zasady aktualizacji i wprowadzania zmian w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034.....	66
Zał. 1	Harmonogram realizacji celów szczegółowych Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034.....	68
Zał. 2	Plan wydatków na realizację celów strategicznych określonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034	71

---

1. Wprowadzenie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec jest jednym z wielu dokumentów, który analizuje i przedstawia rzeczywistość społeczną dotyczącą jej mieszkańców. Strategia opisuje tę rzeczywistość w kontekście problemów społecznych mających wpływ na jakość życia i funkcjonowanie mieszkańców gminy. Jest dokumentem o charakterze diagnostycznym i planistycznym, uzupełniając tym samym inne dokumenty dotyczące planów i działań na rzecz rozwoju Gminy Zwierzyniec.

Dla stworzenia jak najlepszych warunków rozwoju niezbędne jest przeciwdziałanie marginalizacji społeczeństwa, ubożeniu, wykluczeniu społecznemu i innym niekorzystnym zjawiskom społecznym, których skutki mogą trwale ograniczać lub uniemożliwiać rozwój. Problematyka identyfikowania i rozwiązywania problemów społecznych, mających wpływ na rozwój społeczny i gospodarczy na obszarze Gminy Zwierzyniec została zawarta w niniejszym dokumencie w celu eliminacji tych problemów z życia mieszkańców oraz przeciwdziałanie ich ewentualnym skutkom.

„Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034” jest dokumentem zmieniającym „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zwierzyniec na lata 2018-2028” w związku z koniecznością aktualizacji diagnozy społecznej oraz dostosowaniem procesu rozwiązywania problemów społecznych do zweryfikowanych wniosków diagnostycznych i możliwości organizacyjno-finansowych Gminy. Obecny dokument zostaje wprowadzony w miejsce wskazanej wyżej Strategii, przyjętej uchwałą Nr XLV/367/18 Rady Miejskiej w Zwierzyncu z dnia 17 maja 2018 r. Uchwalenie nowego dokumentu obejmuje szczegółową identyfikację problemów społecznych, zakres ich rozwiązywania, gwarantuje utrzymanie lokalnej polityki społecznej na takim poziomie, jaki udało się osiągnąć dzięki realizacji celów i działań strategicznych poprzednio obowiązującej strategii.

Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec jest przewidziana na okres 10 lat - od stycznia 2025 roku do grudnia 2034 roku. Wskazanie takiego czasokresu jest uzasadnione ze względu na zachodzące zmiany społeczne, sytuację demograficzną, a także ze względu na stan gospodarki i rozwój społeczno-ekonomiczny gminy. Jest to optymalny okres, na jaki można zaplanować realizację celów strategicznych oraz wprowadzić trwałe i zauważalne zmiany w życiu mieszkańców Gminy Zwierzyniec.

Dokument strategii podzielony został na dwie zasadnicze części, z których pierwsza zawiera diagnozę problemów społecznych oraz analizę ich wpływu na życie mieszkańców. Część pierwsza została zakończona sformułowaniem kilku ważnych założeń strategicznych, które pomagają zdefiniować cele strategiczne, określić zadania niezbędne do osiągnięcia celów oraz wskaźniki ich realizacji. Druga część prezentuje zdefiniowane cele strategiczne oraz katalog działań prowadzących do ich osiągnięcia. Sposób realizacji planowanych w strategii działań, ich finansowanie oraz ewaluację zawarto w końcowych rozdziałach drugiej części. Całość dokumentu została zakończona tabelarycznym harmonogramem wdrażania działań oraz zestawem narzędzi niezbędnych do ich wdrażania.

Podstawę prawną do opracowania i wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec stanowi zapis zawarty w art. 17 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz.U. 2024, poz. 1283 z późn. zm)¹.

Strategia podlega uchwaleniu w trybie przewidzianym dla aktów prawa miejscowego Gminy Zwierzyniec z zastosowaniem przepisów ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminy oraz przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, po uprzednim przeprowadzeniu konsultacji społecznych, zgodnie z przyjętymi w gminie procedurami.

Strategia jest powiązana z wieloma dokumentami o charakterze strategicznym o zasięgu krajowym, regionalnym, powiatowym i gminnym. Szczegółowe informacje wskazujące te powiązania zawarto w rozdziale poświęconym formułowaniu założeń strategicznych.

---

¹ Zgodnie z treścią powołanego przepisu do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki programów pomocy społecznej, alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka;

---

2. Metodologia opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025 - 2034.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034 jest narzędziem niezbędnym w kreowaniu polityki społecznej na szczeblu lokalnym. Stanowi dokument, analizujący różne obszary życia społecznego, identyfikuje zagrożenia i trudności w funkcjonowaniu społeczności lokalnej, a także proponuje kierunki działania oraz sposoby rozwiązywania problemów społecznych, zidentyfikowanych w fazie diagnozy społecznej na planowany w treści dokumentu przedział czasowy. Strategia jest dokumentem, który obejmuje wiele obszarów, kwestii i problemów nie ujętych w dokumentach opisujących zakres i plan rozwoju Gminy Zwierzyniec.

Uzasadnieniem dla jej opracowania i wdrożenia jest konieczność zaplanowania zmian społecznych, które umożliwiłyby rozwój i zapewniły jak najlepszą jakość życia mieszkańcom. W treści dokumentu szczególne miejsce zajmują obszary i działania umożliwiające osobom i rodzinom przewyższanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać z wykorzystaniem własnych uprawnień, zasobów i możliwości.

Obligatoryjny zakres metodologii opracowania strategii został wskazany w art.16b ust.2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Zgodnie z treścią powołanego przepisu strategia zawiera:

- „1) diagnozę sytuacji społecznej;
- 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
- 3) określenie:
  - a) celów strategicznych projektowanych zmian,
  - b) kierunków niezbędnych działań,
  - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
  - d) wskaźników realizacji działań”².

Niniejsza Strategia zawiera wszystkie wskazane elementy. Poza diagnozą określa cele i działania umożliwiające osiągnięcie zakładanych celów, określa wskaźniki realizacji celów, opisuje sposób ich monitorowania, określa zasady ewaluacji uzyskanych rezultatów,

---

² Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz.U. z 2024 r, poz. 1283 z późn. zm.).

---

wskazuje sposób aktualizacji Strategii oraz promocji działań podejmowanych na poziomie lokalnym.

Ponadto, stosownie do zapisu art. 16b, ust 3 cytowanej wyżej ustawy „Strategia, opracowana przez gminę określa usługi społeczne w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571 oraz z 2024 r. poz. 834), zlecane w trybach, o których mowa w tej ustawie”³.

Określenie zakresu usług społecznych jest zadaniem ważnym dla samorządu i jego jednostek organizacyjnych także w sytuacji, gdy w gminie nie funkcjonuje centrum usług społecznych a zadania wspierające mieszkańców w trudnych sytuacjach realizuje i koordynuje ośrodek pomocy społecznej.

Diagnoza sytuacji społecznej i ekonomicznej Gminy Zwierzyniec dla potrzeb opracowania niniejszej strategii została przeprowadzona z zastosowaniem kilku metod. Wiodącą była metoda analizy danych statystycznych GUS, obrazujących poziom życia i funkcjonowania mieszkańców. Do analizy wybrano wieloletni horyzont czasowy z założeniem, iż pokaże on istotne zmiany w obszarze występujących problemów społecznych oraz poziomie ich natężenia.

Ważne źródło informacji o problemach stanowiła analiza dokumentów statystycznych udostępnionych przez lokalne instytucje, realizujące zadania w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, w tym Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zwierzyńcu. Istotnym uzupełnieniem materiałów statystycznych były informacje uzyskane metodą zogniskowanego wywiadu grupowego uzupełnionego warsztatami identyfikowania problemów społecznych z udziałem przedstawicieli lokalnych instytucji, powołanych do rozwiązywania problemów społecznych i realizacji zadań samorządu na rzecz wspólnoty lokalnej.

Do uszczegółowienia diagnozy wykorzystano także „Analizę zasobów pomocy społecznej Gminy Zwierzyniec”, która corocznie sporządzana jest przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zwierzyńcu zgodnie z treścią art.16a przywoływanej już ustawy

---

³ Patrz; art.16 b ust.3 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz.U. z 2024 r, poz.1283 z późn. zm.).

---

o pomocy społecznej, pokazując możliwości i zasoby gminy niezbędne do rozwiązywania problemów społecznych.

W opracowaniu diagnozy wykorzystano także opinie przedstawicieli społeczności lokalnej uzyskane w trakcie pracy grupy zadaniowej powołanej do opracowania dokumentu strategii oraz w procesie konsultacji społecznych.

Do identyfikowania problemów społecznych na obszarze gminy zastosowano między innymi wskaźnik kwalifikacji⁴ do świadczeń pomocy społecznej zakładając, że osoby i rodziny, które skorzystały z pomocy i wsparcia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zwierzyńcu doświadczając rozmaitych trudności definiowanych w kategoriach problemu społecznego (np. ubóstwo, bezrobocie, przemoc itp.), stanowią selektywnie wybraną grupę reprezentatywną spośród wszystkich mieszkańców gminy, potwierdzającą występowanie określonego problemu społecznego. Proces identyfikacji problemów uwzględniał też opinie lokalnych liderów, osób znaczących i specjalistów zajmujących się rozwiązywaniem problemów społecznych, wyrażone podczas zogniskowanego wywiadu grupowego.

Prognoza zmian społecznych oparta została na szczegółowej analizie sytuacji społecznej mieszkańców Gminy Zwierzyniec oraz badaniu obszarów problemowych. Analizie poddano możliwości rozwiązywania problemów społecznych z uwzględnieniem istniejącej infrastruktury i potencjału społecznego, jakim dysponuje Gmina Zwierzyniec.

W dokumencie strategii określono cel główny, cele szczegółowe i działania zmierzające do rozwiązania lub zminimalizowania skutków zidentyfikowanych problemów społecznych. Zdefiniowano obszary problemowe oraz kategorie osób i rodzin kwalifikujące się do korzystania z usług społecznych. Wstępnie wskazano też kierunki rozwoju tych usług oraz ich zakres.

Cele strategiczne wyznaczono zgodnie z koncepcją SMART⁵, która zwiększa szansę na ich osiągnięcie. Zgodnie z tą koncepcją sformułowane cele są:

- ✓ szczegółowe – zawierają konkretny a jednocześnie prosty, jednoznaczny przekaz, a ich zrozumienie nie powinno stanowić kłopotu i pozostawiać miejsca na luźną interpretację,

---

⁴ Jako wskaźnik kwalifikacji uznano liczbę osób zakwalifikowanych do udzielenia pomocy po spełnieniu kryterium określonego w art.8 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 z późn. zm.).

⁵ SMART (z ang. *Simple, Measurable, Achievable, Relevant, Timely defined*) – koncepcja formułowania celów w dziedzinie planowania, będąca zbiorem pięciu postulatów dotyczących cech, którymi powinien się charakteryzować poprawnie sformułowany cel.

-
- ✓ mierzalne, tj. sformułowane tak, że można liczbowo lub procentowo wyrazić stopień (poziom) ich realizacji lub przynajmniej umożliwić jednoznaczną „sprawdzalność” tej realizacji,
  - ✓ adekwatne do możliwości wykonawców, a jednocześnie atrakcyjne dla społeczności pod względem rezultatów,
  - ✓ realne, tj. możliwe do osiągnięcia w konkretnych warunkach organizacyjnych,
  - ✓ terminowe – ich osiągnięcie wyznaczone jest konkretnym przedziałem czasowym.

Do oszacowania wskaźników realizacji poszczególnego celu wykorzystano regułę CREAM⁶, co oznacza, że wskaźniki określone dla danego celu i zadań niezbędnych do jego osiągnięcia są:

- ✓ precyzyjne – jasno zdefiniowane i bezsporne (C-clear),
- ✓ odpowiadające przedmiotowi pomiaru i jego oceny (R-relevant),
- ✓ mogą być mierzone w ramach racjonalnych kosztów (E-economic),
- ✓ adekwatne – dostarczające wystarczającej informacji na temat realizacji strategii i postępu w procesie jej wdrażania (A-adequate),
- ✓ mierzalne – łatwe do zmierzenia i podlegające niezależnej walidacji (M-monitorable).

Kierunki zmian zostały zaplanowane z uwzględnieniem podstawowych zasad polityki społecznej, w tym zasady pomocniczości⁷, zasady szerokiego zasięgu skutków⁸ oraz zasady partycypacji społecznej⁹. Najwięcej uwagi poświęcono działaniom profilaktycznym i zaradczym, aby zapobiegać występowaniu trudnych sytuacji problemowych w funkcjonowaniu społeczeństwa.

---

⁶ CREAM (z ang. *C-clear, R-relevant, E-economic, A-adequate, M-monitorable*) – reguła stosowana w ramach wdrażania projektów, programów i przedsięwzięć mających na celu uzyskanie realnej zmiany społecznej z wykorzystaniem jak najmniejszych nakładów dla jak najlepszych rezultatów.

⁷ Zasada pomocniczości (inaczej zasada subsydiarności) - jedna z najważniejszych zasad polityki społecznej, która sprowadza się do poglądu, że obowiązkiem społeczności jest wspomaganie jej części składowych w naturalnym rozwoju. Istotnym założeniem jest zakres tej pomocy: społeczność nie może ingerować w sprawy, z którymi poszczególne jednostki są w stanie poradzić sobie same, lecz jedynie tam, gdzie pomoc jest niezbędna.

⁸ Zasada szerokiego zasięgu skutków jako jedna z wielu identyfikowanych w obszarze polityki społecznej zasad nakazuje podejmowanie działań, których pozytywne rezultaty (skutki) będą odczuwalne przez jak największą liczbę odbiorców usług społecznych, bliska zasadzie powszechności.

⁹ Partycypacja (z łaciny *particeps* - biorący udział, z ang. *participation* – uczestniczenie) – uczestnictwo, udział jednostek w większej grupie, formacji, projekcie czy instytucji.

Metodologia opracowania Strategii została oparta także na wskazówkach wypracowanych w fazie wdrażania projektu: „STRATEGOR. Przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu na poziomie lokalnym dla jednostek samorządu terytorialnego”, w ramach którego powstał podręcznik „Strategie rozwiązywania problemów społecznych. Podręcznik metodyczny”¹⁰. Opracowanie współfinansowano ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Osi Priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działania 2.5 Skuteczna pomoc społeczna.

Wykorzystując materiał dydaktyczny zawarty w podręczniku dokonano uporządkowania w zakresie badania i opisu problemów społecznych. Cytując autorki podręcznika¹¹ zauważono, że „Problem społeczny możemy rozpatrywać w dwóch ujęciach:

- *znaczenie szerokie* – ma zastosowanie przy opisach zjawisk, które są lub mogą w przyszłości stanowić przedmiot zainteresowania socjologii lub innych nauk społecznych;
- *znaczenie węższe* – w odniesieniu do problemów, które powstały w wyniku zjawisk, które są nie tylko przedmiotem refleksji uczonych, ale i przedmiotem ogólnego zainteresowania ludzi danego społeczeństwa; są to zjawiska niezgodne z normami przyjętymi przez ogół oraz takie, których pokonanie możliwe jest wspólnymi siłami”¹².

W treści Strategii przyjęto założenie, że problemy społeczne Gminy Zwierzyniec będą rozpatrywane w znaczeniu węższym z uwagi na podejście praktyczne, które umożliwi poszukiwanie i wdrożenie rozwiązań, a nie tylko sprzyjać będzie analizie naukowej. Takie podejście wypełni zakres polityki społecznej, której istotą jest zajmowanie się zagadnieniami potrzeb materialnych i duchowych człowieka oraz grup społecznych na określonym etapie rozwojowym państw i wspólnot lokalnych z uwzględnieniem demograficznych, geograficznych i kulturowych uwarunkowań, w celu zagwarantowania jak najlepszych warunków życia i rozwoju społecznego.

System wdrażania działań strategicznych oparto na programach o charakterze obligatoryjnym i fakultatywnym, odnoszących się do rozwiązywania poszczególnych problemów zdiagnozowanych na obszarze gminy. W procesie wdrażania Strategii

---

¹⁰ https://issuu.com/fundacjapan/docs/podr_cznik_metodyczny_srps_cz_teoretyczna

¹¹ dr Elżbieta Bojanowska, dr Martyna Kawińska, dr Karina Szafrńska, *Strategie rozwiązywania problemów społecznych. Podręcznik metodyczny*. W-wa 2020, s 61.

¹² Op.cit za; [J. Sztumski, *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, Wydawnictwo „Śląsk”, Katowice 2010, s. 47.]

---

przewidziano także zastosowanie różnorodnych projektów, w tym projektów socjalnych oraz innych narzędzi wsparcia i aktywizacji adresowanych do różnych beneficjentów (odbiorców działań). Proponowany system wdrażania Strategii może być modyfikowany zgodnie z określonymi w Strategii zasadami, jeśli wystąpią uzasadnione potrzeby, a samorząd Gminy Zwierzyniec podejmie stosowne uchwały.

W procesie monitorowania i oceny postępów w realizacji Strategii uwzględniono obowiązek prowadzenia statystyki publicznej określonej odrębnymi przepisami prawa oraz informowanie przedstawicieli samorządu i społeczności lokalnej o efektach i rezultatach uzyskiwanych w trakcie wdrażania Strategii w formie sprawozdań składanych corocznie Radzie Miejskiej w Zwierzyńcu.

3. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Zwierzyniec

W procesie opracowania diagnozy społecznej Gminy Zwierzyniec dokonano przeglądu wielu obszarów życia społecznego, w których mogą pojawić się czynniki sprzyjające występowaniu problemów społecznych. Zwrócono też uwagę na uwarunkowania geograficzne, historyczne i środowiskowe, upatrując w nich różnych czynników mających wpływ na rozwój i funkcjonowanie społeczności i/lub pojawienie się niekorzystnych zjawisk i problemów społecznych.

Zasadnicza część diagnozy została oparta na badaniach statystycznych (metodą analizy materiałów statystycznych), uzupełnionych opiniami specjalistów (metodą zogniskowanego wywiadu grupowego) oraz opiniami mieszkańców biorących udział w konsultacjach społecznych (metodą partycypacji). Wykorzystane metody pozwoliły na ustalenie katalogu problemów społecznych oraz poziomu ich natężenia na obszarze Gminy Zwierzyniec.

3.1. Charakterystyka Gminy Zwierzyniec w obszarach potencjalnie mających wpływ na występowanie problemów społecznych

3.1.1. Położenie geograficzne

Gmina Zwierzyniec położona jest w południowej części województwa lubelskiego w powiecie zamojskim. Gmina liczy 10 miejscowości, w tym Miasto Zwierzyniec oraz dziewięć wsi, których lokalizację pokazuje poniższa mapa.

Źródło; www.polskawliczbach.pl

W latach 1975–1998 gmina położona była w województwie zamojskim. Według danych GUS na dzień 31.12.2023r. zamieszkuje ją 6 478 mieszkańców¹³, czyli 6,0% ludności powiatu. Powierzchnia gminy wynosi 153,6 km² i stanowi 8,2% powierzchni powiatu. Gęstość zaludnienia wynosi 45 osób/km². Jest to gmina miejsko-wiejska. Siedzibą gminy jest miasto Zwierzyniec, które zamieszkuje ponad połowa wszystkich mieszkańców gminy.

Na terenie Gminy Zwierzyniec położony jest Roztoczański Park Narodowy¹⁴. Park został utworzony 10 maja 1974 r.¹⁵ i jest najbardziej zalesionym parkiem narodowym w Polsce, grunty leśne zajmują około 95 proc. jego obszaru. Przez prawie 400 lat lasy parku wchodziły w skład Ordynacji Zamojskiej.

Wśród wielu atutów Gminy Zwierzyniec wymienia się zróżnicowanie geologiczne, bogatą rzeźbę terenu, położenie w strefie klimatycznej, gdzie ścierają się masy ciepłego i zimnego powietrza, sprzyjające różnorodności i bogactwu roślinności. Są to tereny zróżnicowane, tworzone przez łańcuchy wzgórz wapiennych oraz piaszczyste doliny. Jedną z nich jest dolina rzeki Wieprz, która przecina Roztocze Środkowe i park narodowy. Niewątpliwą atrakcją Gminy Zwierzyniec są liczne zakątki ciekawej fauny i flory oraz niezwykle urozmaicona rzeźba terenu. Spotyka się tu gatunki drzew należące do typowo

¹³ www.stat.gov.pl/gminazwierzyniec

¹⁴ lokalizacja Roztoczańskiego Parku Narodowego obejmuje Gminy; Zamość (gmina wiejska), Adamów (gmina wiejska), **Zwierzyniec (gmina miejsko-wiejska)**, Józefów (gmina miejsko-wiejska). Informacja została wygenerowana na podstawie Państwowego Rejestru Granic 2024 r. /mapa zamieszczona na stronie internetowej; <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/download/pdf/PL.ZIPOP.1393.PN.17.pdf>

¹⁵ Patrz; Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 maja 1974 r. w sprawie utworzenia Roztoczańskiego Parku Narodowego (Dz.U. z 1974 r. Nr 21, poz. 120 z późn.zm)

---

nizinnych jak też górskich, w zależności od miejsca występowania. Dominują sosny, jodły i buki, a także dęby, olsze, lipy, brzozy, świerki, modrzewie, graby, jawory, jesiony i klony.

Na terenie Gminy Zwierzyniec rośnie ponad 400 drzew: buków, jodeł, lip szerokolistnych i dębów szypułkowych, uznanych za pomniki przyrody. Bogata jest fauna. Żyją tu wszystkie typowe zwierzęta leśne. Między innymi jelenie, sarny, dziki, wilki, lisy, borsuki, kuny, nad wodami wydry, a także okresowo łosie i rysie. W 1979 roku sprowadzono na te tereny bobry, w 1982 roku utworzono ostoję konika polskiego pochodzącego od tarpana i ras lokalnych. Spośród ponad 200. gatunków ptaków większość gnieździ się regularnie na tych obszarach, wśród przedstawicieli są między innymi orliki krzykliwe, trzmielojady, bociany czarne, dzięcioły białostrzbiowe, muchołówki białoszyje. Z gadów spotyka się jaszczurki, zaskrońce, żmije zygzakowate oraz żółwie błotne.

Jedną z wielu atrakcji krajobrazowych Zwierzyńca stanowią Stawy Echo założone już w latach 1929-34 w dorzeczu strumienia Świerszcz. Stawy położone są na terenie Roztoczańskiego Parku Narodowego, w płaskiej, rozległej dolinie, wśród lasów, u stóp wydmy przez co stanowią atrakcję nie tylko pod względem krajobrazowym, ale także rekreacyjnym.

Roztoczański Park Narodowy można zwiedzać, korzystając z wyznaczonych szlaków turystycznych i ścieżek poznawczych, prowadzących przez najciekawsze obszary przyrodnicze, kulturowe i historyczne, będących jednocześnie łatwo dostępnymi obszarami dla zróżnicowanych grup zwiedzających. Dobra dostępność do ciekawych miejsc daje wiele możliwości poznawczych, edukacyjnych, rekreacyjnych i stanowi dla gminy i jej mieszkańców niezwykle atrakcyjne miejsce zarówno do życia jak i rozwoju między innymi przez turystykę i agroturystykę przynoszącą pewne profity finansowe mieszkańcom gminy.

Położenie geograficzne Gminy Zwierzyniec co do zasady nie ma wpływu na występowanie problemów społecznych i tych problemów nie generuje, wręcz przeciwnie daje możliwość rozwoju kontaktów społecznych poprzez turystykę, wpływa na rozwój gospodarczy dając możliwość rozwoju podmiotom oferującym noclegi, pożywienie i zapewniającym różne atrakcje turystyczne (wycieczki, rajdy, spływy kajakowe itp.). Zarówno mieszkańcy gminy jak i turyści mogą czerpać z zasobów naturalnych środowiska (czyste powietrze, czysta woda w zbiornikach wodnych, rozległe lasy itp.) wiele korzyści zdrowotnych, edukacyjnych, rekreacyjnych oraz ekonomicznych, wspomagających indywidualny i lokalny rozwój.

3.1.2. Historia gminy i jej wpływ na występowanie problemów społecznych

Miejscowość Zwierzyniec¹⁶ powstała w 1593 r. na terenie tzw. włości Szczebrzeskiej, włączonej do ordynacji zamojskiej przez jej założyciela kanclerza Jana Zamoyskiego. Utworzono tu wówczas drugi w Polsce zwierzyniec myśliwski, ogrodzony 30 kilometrowym parkanem oraz wybudowano okazały dwór modrzewiowy. Dało to początek i nazwę miejscowości.

W XVII wieku na terenie swoich zwierzynieckich włości Zamoyscy podejmowali znakomitych królewskich gości: Władysława IV, Jana Kazimierza, Michała Korybuta Wiśniowieckiego. To w Zwierzyncu rozkwitła miłość Marii Kazimiery D'Arquien i Jana III Sobieskiego. Wizyty i uroczystości obfitowały w polowania, co zapoczątkowało późniejszej tradycji myślistwa i łowiectwa.

W latach 1741-47 Teresa i Tomasz Zamoyscy w podzięcie za narodziny długo oczekiwanego syna Klemensa wybudowali kościół barokowy na jednej z wysp stawu, wykonanego w poprzednim stuleciu przez jeńców tureckich i tatarskich, pozostawiając po sobie jeden z ważniejszych obecnie zabytków. Po wzniesieniu przez Zamoyskich w latach 1744-1746 pałacu w Klemensowie, Zwierzyniec został nieco zapomniany. W latach 1773-1775 funkcjonowała tu manufaktura ceramiczna produkująca fajanse, a w okresie 1772-1774 fabryka mydła.

Zasadnicze zmiany nastąpiły na początku XIX w., kiedy Zwierzyniec stał się urzędniczym centrum Ordynacji Zamojskiej. Był to okres jego największego rozkwitu. Stało się tak dzięki sprawnemu kierowaniu Ordynacją przez Andrzeja Zamoyskiego, a po jego śmierci przez jego synów Aleksandra i Stanisława. Oprócz młyna i tartaku powstały m.in. drukarnia, manufaktura powozów i zespół klasycystycznych budynków zarządu Ordynacji.

W 1804 r. zbudowano słynny browar zwierzyniecki (przebudowany w 1806 r., jego część stanowi jedna z oficyn dawnego pałacu). Pierwotnie produkowano tu dwa gatunki piwa: „ordynaryjne” i „dubeltowe” (ze zwiększoną zawartością alkoholu). W tym samym roku powstała „mechanika”, pierwszy na ziemiach polskich zakład metalurgiczny produkujący m.in. narzędzia rolnicze i browarnicze. W 1833 r. powstały gorzelnia i wytwórnia likierów. W latach 1834-1840 pracował tu doświadczony włoski likiernik Luigi Papi. W zwierzynieckim zakładzie powstawały zaprawiane cukrem likiery na bazie owoców:

---

¹⁶ źródło; www.zwierzyniec.info.pl

---

ananasowe, brzoskwiniowe, pomarańczowe, waniliowe, różane i wiele innych, produkowano też różnorodne wódki. Pożary z lat 1851 i 1875 zakończyły działalność najpierw likierni, a potem gorzelni. Inne zwierzyńskie zakłady przemysłowe, o których warto wspomnieć to założone w 1873 r. fabryki wyrobów drzewnych i posadzek (później mebli), czy działająca nieco później w „mechanice” stolarnia produkująca wytworne powozy.

Na początku XIX wieku Zamoyscy przenieśli do Zwierzyńca Zarząd Ordynacji Zamojskiej, do wybudowanego w tym celu kompleksu klasycystycznych gmachów. Dało to impuls do intensywnego rozwoju miejscowości. Wybudowano wtedy domy dla urzędników ordynackich, o których wykształcenie bardzo dbano, wysyłając ich na kształcenie za granicę. Zatrudniano też cudzoziemskich specjalistów z Anglii, Włoch, Niemiec. Pracowali oni w powstających zakładach przemysłowych takich jak pierwsza w Polsce fabryka maszyn rolniczych (1804 r.) czy funkcjonujący po współczesne czasy browar (1806 r.).

W 1901 r. pomoc i schronienie znalazł tu zbieg z Petersburga, Józef Piłsudski. Ordynacy leśnicy pomogli mu przedostać się nielegalnie przez granicę z Galicją na Tanwii. W 1905 roku definitywnie rozebrano ogrodzenie zwierzyńca myśliwskiego. Świadkiem krwawych zmagania I wojny światowej jest cmentarz wojenny, kryjący groby osób kilku narodowości.

We wrześniu 1939 r. przez Zwierzyńiec prowadził szlak bojowy Stefana Roweckiego i Stanisława Sosabowskiego. W Ordynacji ukrywało się wiele osób, m.in. gen. Stanisław Tatar i Jerzy Wasowski. W czasie okupacji był tu prężny ośrodek Armii Krajowej. Hitlerowcy urządzili w Zwierzyńcu obóz dla jeńców francuskich, przekształcony potem w obóz przejściowy dla pacyfikowanej i wysiedlanej ludności Zamojszczyzny. W ratowanie dzieci z tego obozu osobiście zaangażował się ordynat Jan Zamoyski i jego żona Róża. Wejście na te tereny Armii Czerwonej w lipcu 1944 r. wcale nie oznaczało końca walk i nastania spokoju. 350. Letnia Ordynacja Zamojska została rozwiązana, a ostatni ordynat pod fałszywymi zarzutami trafił na kilka lat do więzienia.

Na przełomie XIX i XX wieku Zwierzyńiec stał się modną miejscowością letniskową. Z myślą o letnikach i mieszkańcach urządzono park zwany ogrodem skarbowym i umieszczono w nim pomnik szarańczy przeniesiony z Hamernii. W latach 1978-1980 wzniesiono w Zwierzyńcu nowy kościół pw. Matki Bożej Królowej Polski. W styczniu 1990r. Zwierzyńiec otrzymał prawa miejskie. W 1991 r. Rada Miejska zatwierdziła herb miasta. Jest nim dawny herb Zamoyskich „Jelita” z pędem rozwijającej się rośliny – symbolem żywej przyrody. Otrzymanie praw miejskich miało przyczynić się do wzmocnienia znaczenia

---

miejsowości oraz poprawy kondycji ekonomicznej jego mieszkańców ze względu na korzystniejszy sposób subwencjonowania gminy.

Analizując historię Zwierzynca jako miejscowości nie sposób pominąć faktu, że opiera się ona na trwałym systemie wartości, głównie takich jak pracowitość, uczciwość, oszczędność, poszanowanie natury i otoczenia. Niezwykła determinacja mieszkańców wcześniejszych pokoleń, sprzyjająca rozwojowi i wykorzystaniu bogactwa natury do organizowania życia dla siebie i swoich rodzin, rozwój handlu i przemysłu może być przykładem dla kształtowania ekologicznych postaw wobec natury i człowieka w jego naturalnym środowisku oraz wykorzystania tych dóbr w tworzeniu warunków do jak najlepszego życia i funkcjonowania współczesnych mieszkańców Gminy Zwierzyniec.

3.1.3. Sytuacja demograficzna

Według danych statystycznych na dzień 31 grudnia 2021¹⁷ roku Gmina Zwierzyniec liczyła 6 478 mieszkańców, czyli zamieszkuje ją 6,0% ludności powiatu. Powierzchnia gminy wynosi 153,6 km², obszar gminy stanowi 8,2% powierzchni powiatu. Gęstość zaludnienia w gminie wynosi 45 osób/km². Wśród mieszkańców od wielu lat obserwuje się przewagę płci żeńskiej – w 2021 roku 51,5% stanowią kobiety, a 48,5% mężczyźni. W latach 2002-2021 liczba mieszkańców zmalała o 11,4%. Na poziomie 2021 roku średni wiek mieszkańców wynosił 44,0 lata i był nieznacznie większy od średniego wieku mieszkańców województwa lubelskiego oraz nieznacznie większy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

W 2021 roku Mieszkańcy Gminy Zwierzyniec zawarli 23 małżeństwa, co odpowiada 3,5 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie mniej od wartości dla województwa lubelskiego oraz znacznie mniej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,3 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców, 28,9% mieszkańców Gminy Zwierzyniec jest stanu wolnego, 55,8% żyje w małżeństwie, 2,6% mieszkańców jest po rozwodzie, a 11,8% to wdowy i wdowcy.

Gmina Zwierzyniec ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -75. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -11,46 na 1000 mieszkańców gminy Zwierzyniec. W 2021 roku urodziło się 38 dzieci, w tym 25 dziewczynek i 13 chłopców. Zmarło 88 osób. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi

---

¹⁷ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Zwierzyniec

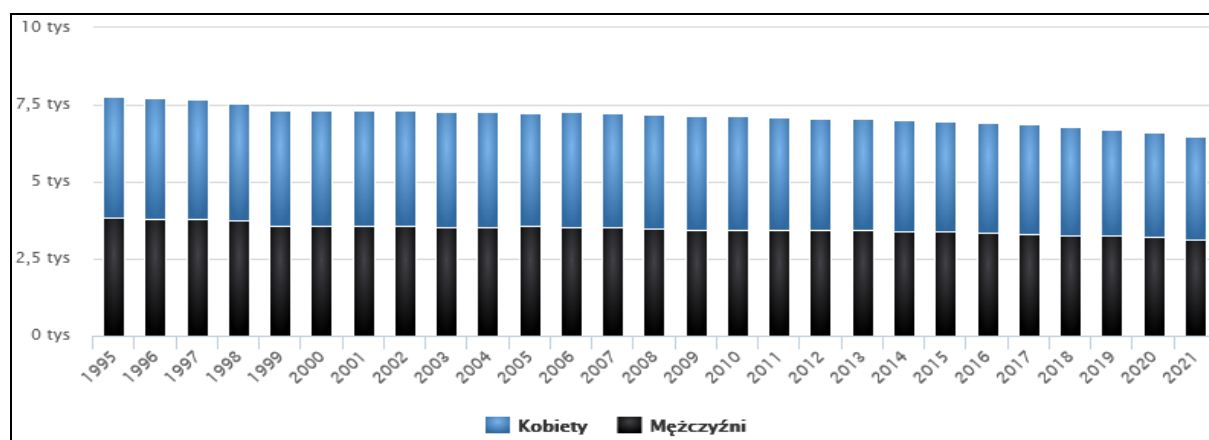

0,43 i jest znacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

W 2021 roku zarejestrowano 33 zameldowania w ruchu wewnętrznym oraz 73 wymeldowania, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych dla Gminy Zwierzyniec wynosi - 40. W tym samym roku nie było zameldowań z zagranicy oraz nie zarejestrowano wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące „0”. Ponad 59% mieszkańców Gminy Zwierzyniec jest w wieku produkcyjnym, 15,7% w wieku przedprodukcyjnym, a 25,3% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym. Taka proporcja jednoznacznie wskazuje na proces starzenia się mieszkańców gminy, co jest zjawiskiem typowym dla większości gmin w Polsce.

Zjawiska demograficzne nie wskazują dla Gminy Zwierzyniec optymistycznych prognoz, co potwierdza między innymi analiza liczby mieszkańców Gminy Zwierzyniec w latach 1995-2021, tj. przed powszechnym spisem ludności przeprowadzonym przez Główny Urząd Statystyczny w Polsce w 2021 roku.

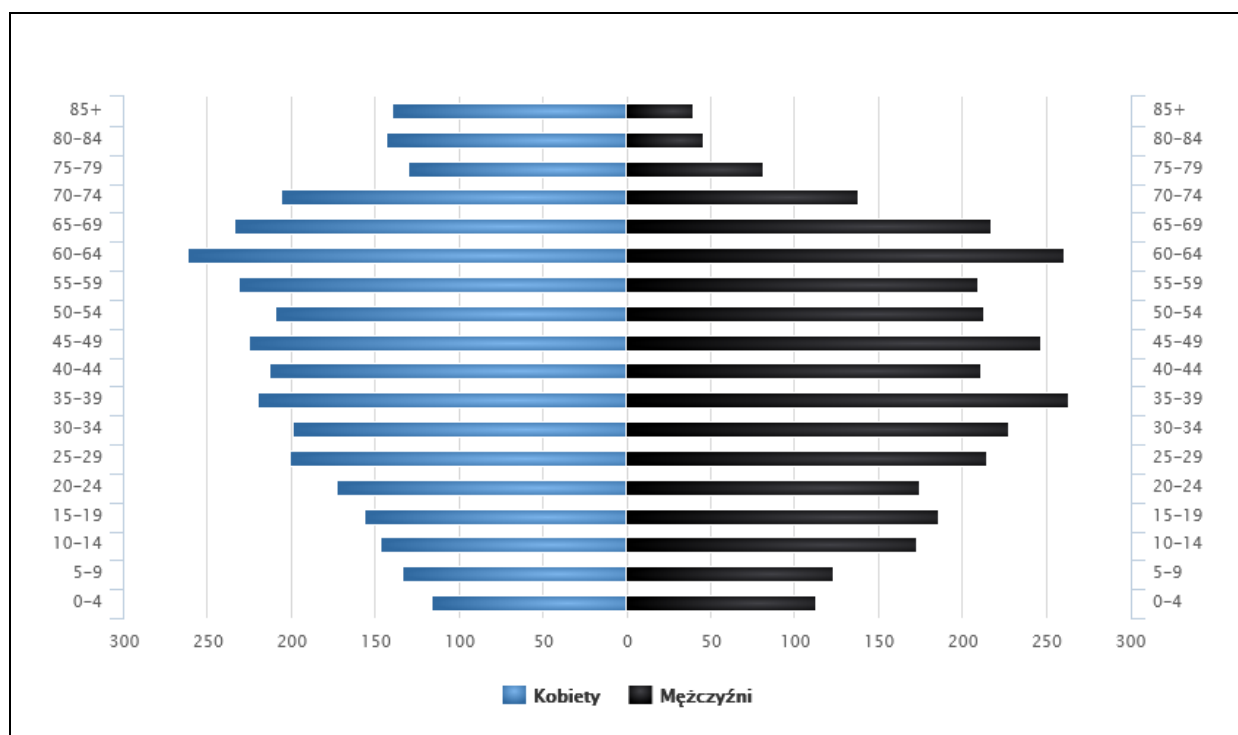
Wykres 1. Populacja mieszkańców Gminy Zwierzyniec w latach 1995-2021

źródło; www.stat.gov.pl

Wśród mieszkańców Gminy Zwierzyniec od wielu lat utrzymuje się trend spadkowy w zakresie liczebności populacji. Potwierdza to również analiza danych na wykresie prezentującym tzw. „piramidę wieku”.

Wykres 2. Piramida wieku mieszkańców Gminy Zwierzyniec w 2023 roku

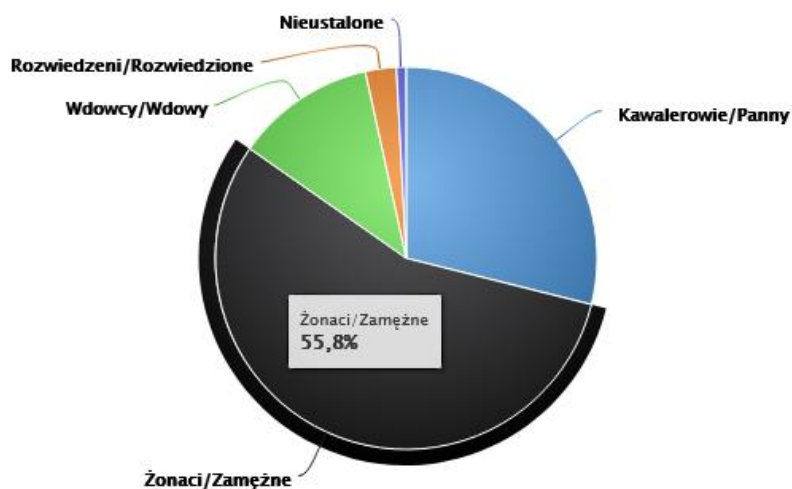
źródło; www.stat.gov.pl

Nieco optymizmu może wnieść analiza populacji mieszkańców w wieku powyżej 15 lat pod względem stanu cywilnego. Jak pokazuje wykres ponad połowa mieszkańców to osoby będące w związkach małżeńskich, natomiast 28,9% to kawalerowie i panny, czyli osoby, które mogą stanowić pewien potencjał rozwojowy gminy, analizowany w kategoriach demograficznych.

Wykres 3. Stan cywilny mieszkańców Gminy Zwierzyniec

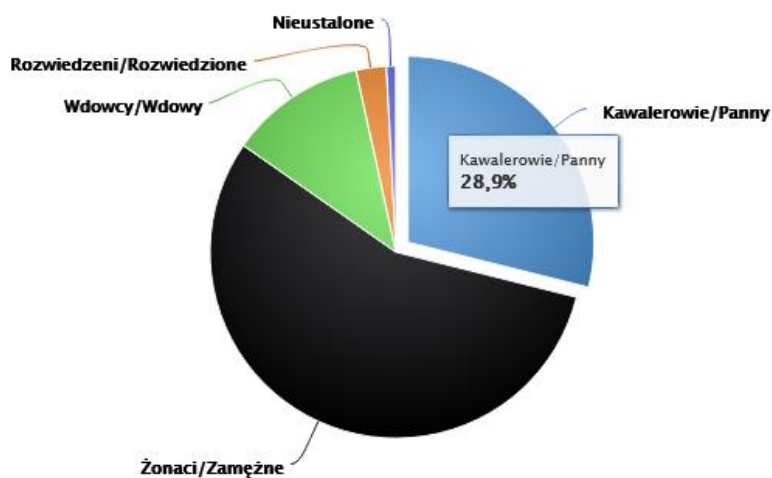
Stan cywilny (Ludność w wieku 15+ lat) – Gmina Zwierzyniec

(Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011)

Stan cywilny (Ludność w wieku 15+ lat) – Gmina Zwierzyniec

(Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011)

źródło; www.stat.gov.pl

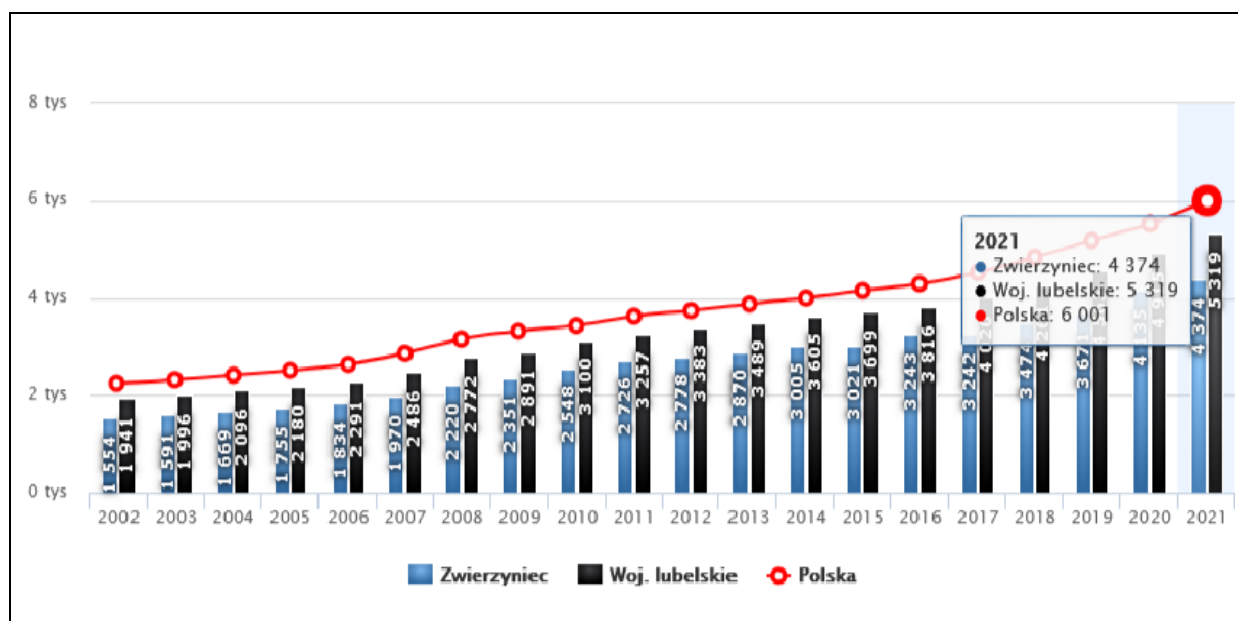
Okolo 11,8% populacji to wdowy/wdowcy, natomiast 2,6% stanowią osoby rozwiedzione. Dane obrazujące procesy demograficzne w Gminie Zwierzyniec wskazują na konieczność głębszej analizy tych procesów, między innymi zmniejszenia się liczebności mieszkańców, starzenia się społeczności oraz skutków jakie wynikają z tych procesów.

Demografia Gminy Zwierzyniec nie jest typowym problemem społecznym, ale może te problemy zapoczątkować. Zwłaszcza postępujące starzenie się mieszkańców może stać się problemem wymagającym interwencji władz samorządowych oraz instytucji wspierających mieszkańców, w tym w organizowaniu usług społecznych niezbędnych w codziennym funkcjonowaniu.

3.1.4. Sytuacja ekonomiczna i rynek pracy

Sytuację ekonomiczną Gminy Zwierzyniec można analizować za pomocą różnych danych, między innymi wynagrodzenia mieszkańców, poziomu rozwoju przedsiębiorczości, rynku pracy itp. W 2021 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Zwierzyniec wynosiło 4 373,85 PLN, co odpowiada 72,90% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce. Mimo niższych niż średnio w kraju wartości wynagrodzenie z roku na rok znacząco rośnie, co potwierdza coraz lepsze warunki ekonomiczne mieszkańców gminy.

Wykres 4. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie mieszkańców Gminy Zwierzyniec w latach 2002-2021

źródło; www.stat.gov.pl

Na poprawę warunków ekonomicznych składa się wiele czynników, między innymi aktywność zawodowa. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców Gminy Zwierzyniec 541 osób wyjeżdżało do pracy do innych gmin, a 458 pracujących przyjeżdżało do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosiło -83. 70,4% aktywnych zawodowo mieszkańców Gminy Zwierzyniec pracowało w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 12,1% w przemyśle i budownictwie, a 5,6% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 0,3% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości), co pokazuje rysunek 1.

Rysunek 1. Sektory gospodarki notowane w Gminie Zwierzyniec na dzień 31.12.2023r

Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo		70,4%
Kobiety (sektor rolniczy)	69,2%	Mężczyźni (sektor rolniczy)
Przemysł i budownictwo		12,1%
Kobiety (sektor przemysłowy)	9,3%	Mężczyźni (sektor przemysłowy)
Handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja		5,6%
Kobiety (sektor usługowy)	3,8%	Mężczyźni (sektor usługowy)
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości		0,3%
Kobiety (sektor finansowy)	0,5%	Mężczyźni (sektor finansowy)
Pozostałe		11,6%
Kobiety (pozostałe)	17,3%	Mężczyźni (pozostałe)

źródło; polska.wliczbach.pl/zwierzyniec

Ze statystyk GUS wynika, że rynek pracy na terenie Gminy Zwierzyniec kształtują głównie zawody rolnicze i usługi związane w rolnictwem, budownictwo i remonty, handel, zakwaterowanie i gastronomia. Zdecydowanie większą grupę wśród wskazanych kategorii zatrudnienia stanowią mężczyźni.

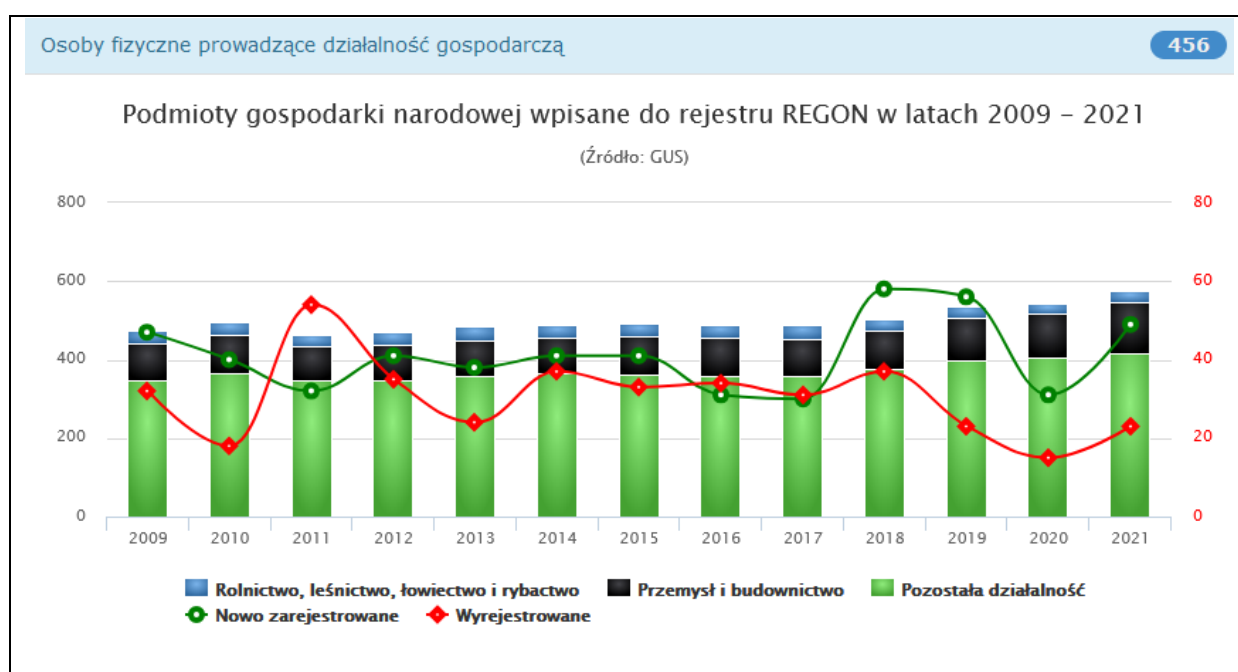
Według danych z rejestru REGON wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w Gminie Zwierzyniec najwięcej (21) jest stanowiących spółki cywilne.

Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej (556) jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0 - 9 pracowników. 4,9% (28) podmiotów jako rodzaj działalności deklarowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklarowało 22,6% (130) podmiotów, a 72,6% (418) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność.

Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w Gminie Zwierzyniec najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są: handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (20,0%) oraz budownictwo (14,3%).

Rynek pracy na terenie Gminy Zwierzyniec stanowią w większości podmioty gospodarcze będące formą działalności prowadzonej przez osoby fizyczne. Według rejestru REGON (dostęp na 31.12.2023) w Gminie Zwierzyniec zarejestrowanych było 576 podmiotów, z czego 456 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tymże roku zarejestrowano 49 nowych podmiotów, a 23 podmioty zostały wyrejestrowane. Na przestrzeni lat 2009-2023 najczęściej (58) podmiotów zarejestrowano w roku 2018, a najmniej (30) w roku 2017. W tym samym okresie najczęściej (54) podmiotów wykreślono z rejestru REGON w 2011 roku, najmniej (15) podmiotów wyrejestrowano natomiast w 2020 roku, co prezentuje zamieszczony poniżej wykres.

Wykres 5. Podmioty gospodarki narodowej Gminy Zwierzyniec w latach 2009-2021

źródło; www.stat.gov.pl

Mimo zróżnicowanego lokalnie rynku pracy pojawia się jednak problem bezrobocia oraz pozostawania bez pracy (tak zdefiniowane są osoby w wieku aktywności zawodowej, ale nie rejestrowane w statystykach urzędów pracy i nie podejmujące działań w celu podjęcia zatrudnienia). Bezrobocie rejestrowane w Gminie Zwierzyniec w 2021 roku wynosiło 9,9% (11,1% wśród kobiet i 8,9% wśród mężczyzn). Jest to nieznacznie więcej od stopy bezrobocia rejestrowanego w województwie lubelskim oraz od stopy bezrobocia rejestrowanego dla całej Polski.

Bezrobocie i pozostawanie bez zatrudnienia części mieszkańców Gminy Zwierzyniec stanowić może problem społeczny skutkujący pogorszeniem sytuacji ekonomicznej oraz

---

generującym inne problemy społeczne więc jest pilnym problemem do rozwiązania przez lokalny samorząd we współpracy z instytucjami wspierającymi bezrobotnych. Skutki problemu bezrobocia w szerszym wymiarze zostały opisane w dalszej części Strategii, w rozdziale poświęconym natężeniu problemów społecznych w Gminie Zwierzyniec.

3.1.5. Sytuacja mieszkaniowa

Sytuacja mieszkaniowa na obszarze Gminy Zwierzyniec, mimo że nie wskazuje istotnych tendencji rozwojowych może być określona mianem stabilnej. Choć w ostatnim roku do użytku oddano jedynie 4 lokale mieszkalne, a na każdych 1000 mieszkańców przypadało do użytku średnio 1,31 nowych lokali i była to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa lubelskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski, to całkowite zasoby mieszkaniowe w liczbie 1 317 nieruchomości powodują, że na każdych 1000 mieszkańców przypadają 425 mieszkania. Jest to wartość znacznie większa od wartości dla województwa lubelskiego oraz większa od średniej dla całej Polski.

Przeciętna liczba pokoi w nowo oddanych mieszkaniach w Zwierzyncu to 6,00 i jest znacznie większa od przeciętnej liczby izb dla województwa lubelskiego oraz znacznie większa od przeciętnej liczby pokoi w całej Polsce. Przeciętna powierzchnia użytkowa nieruchomości oddanej do użytkowania tylko w 2021 roku w Gminie Zwierzyniec to 168,00 m² i była znacznie większa od przeciętnej powierzchni użytkowej dla województwa lubelskiego oraz znacznie większa od przeciętnej powierzchni nieruchomości w całej Polsce. Stanowi to dobry prognostyk, wskazujący istotną zmianę standardu mieszkań oraz może być wyrazem poprawy statusu materialnego mieszkańców Gminy Zwierzyniec. Ogólnie stan mieszkań na terenie Gminy Zwierzyniec jest zadowalający. Biorąc pod uwagę instalacje techniczno-sanitarne 96,66% mieszkań przyłączonych jest do wodociągu, 87,85% nieruchomości wyposażonych jest w ustęp spłukiwany, 84,81% mieszkań posiada łazienkę, 69,02% korzysta z centralnego ogrzewania, a 53,23% z gazu sieciowego. Na terenie Gminy Zwierzyniec 100,0% mieszkań jest przeznaczonych na cele indywidualne. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w Gminie Zwierzyniec wynosi ponad 76 m² co zostało pokazane w zestawieniu z wartościami dla województwa i kraju.

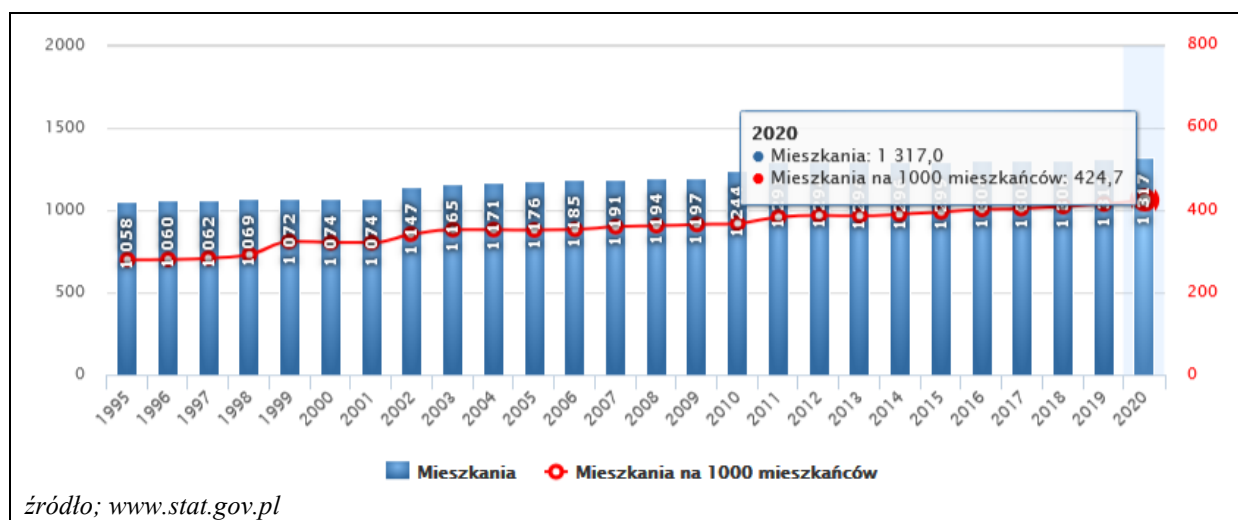
Rysunek 2. Powierzchnia użytkowa mieszkań w Gminie Zwierzyniec

źródło; www.stat.gov.pl

Jak pokazują statystyki przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na jedną osobę wynosi 31,50 m² i jest znacznie wyższa od wartości wskazywanych dla województwa i kraju. Standard mieszkań jest dość wysoki, porównywalny ze standardem dla województwa i kraju. Mieszkalnictwo stanowi ważną grupę wskaźników odzwierciedlających poziom życia mieszkańców, potwierdza stabilność, bezpieczeństwo i coraz lepszy standard życia. Mieszkalnictwo oparte jest na budownictwie indywidualnym, co może być postrzegane jako wyraz gospodarności i poprawiającej się kondycji finansowej mieszkańców Gminy Zwierzyniec.

Wykres 6. Liczba mieszkań w Gminie Zwierzyniec w latach 1995-2020

źródło; www.stat.gov.pl

Podsumowując sytuację mieszkaniową w Gminie Zwierzyniec należy podkreślić, że mieszkańcy nie doświadczają trudności mieszkaniowych postrzeganych w kategoriach problemu społecznego. Na terenie gminy nie obserwuje się też zjawiska zagrożenia bezdomnością w związku z trudną sytuacją mieszkaniową lub brakiem mieszkań.

3.1.6. Szkolnictwo i edukacja

Jak pokazują statystyki GUS z 2023 roku 617 mieszkańców (w tym 299 kobiet oraz 318 mężczyzn) Gminy Zwierzyniec jest w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata). Według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2021 roku ponad 10,8% ludności Gminy Zwierzyniec posiadało wykształcenie wyższe, 2,5% wykształcenie policealne, 9,7% średnie ogólnokształcące, a 15,6% średnie zawodowe.

Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymowało się 24,5% mieszkańców Gminy Zwierzyniec, gimnazjalnym 6,5%, natomiast 27,6% wykształceniem podstawowym ukończonym. 2,9% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

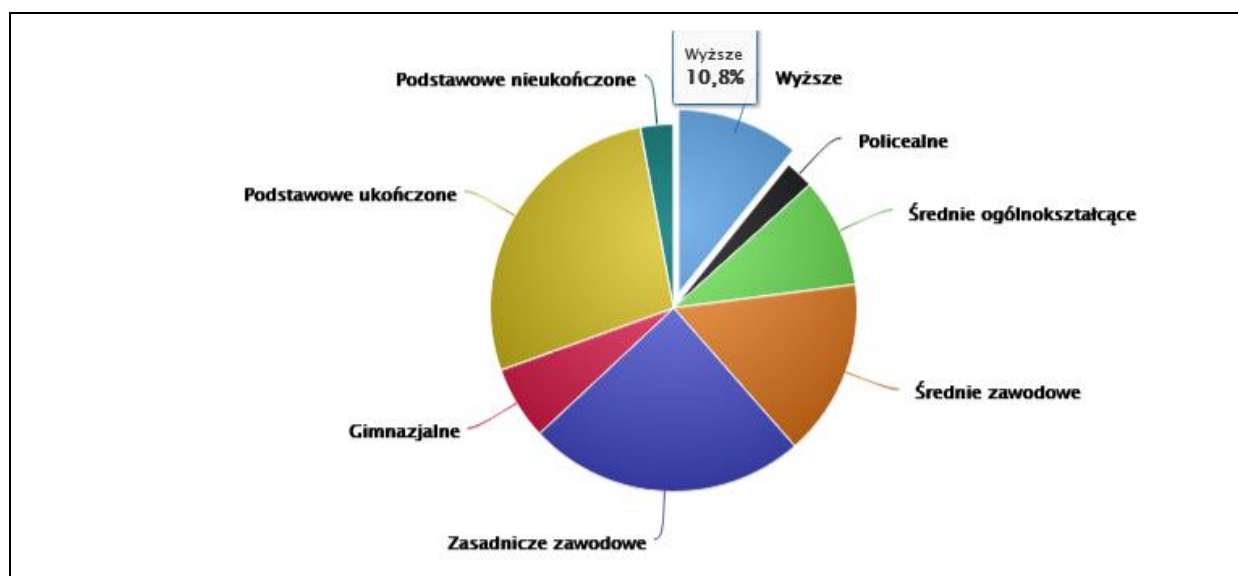
W porównaniu do całego województwa lubelskiego mieszkańcy Gminy Zwierzyniec mają znacznie niższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w Gminie Zwierzyniec największy odsetek ma wykształcenie podstawowe ukończone (29,1%) oraz zasadnicze zawodowe (17,5%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (31,7%) oraz podstawowe ukończone (26,0%).

Wśród mieszkańców Gminy Zwierzyniec notuje się też osoby bez wykształcenia podstawowego, stanowią oni niespełna 3% całej populacji. Według opinii lokalnych liderów w tej grupie są również osoby młode, które z różnych powodów nie ukończyły szkoły podstawowej i nie zrealizowały w pełni obowiązku szkolnego, co stanowi ograniczenie w dostępie do rynku pracy.

Biorąc pod uwagę liczebność populacji, która wchodzi w okres edukacji podstawowej, na przestrzeni kilku minionych lat obserwuje się pewien wzrost uczniów, w stosunku do lat 2008-2016. Jest to obraz pokazujący większą liczbę mieszkańców Gminy Zwierzyniec w grupach wiekowych uprawnionych do edukacji na poziomie podstawowym, co prezentują wykresy pokazane wcześniej w części opisującej stan demograficzny mieszkańców Gminy.

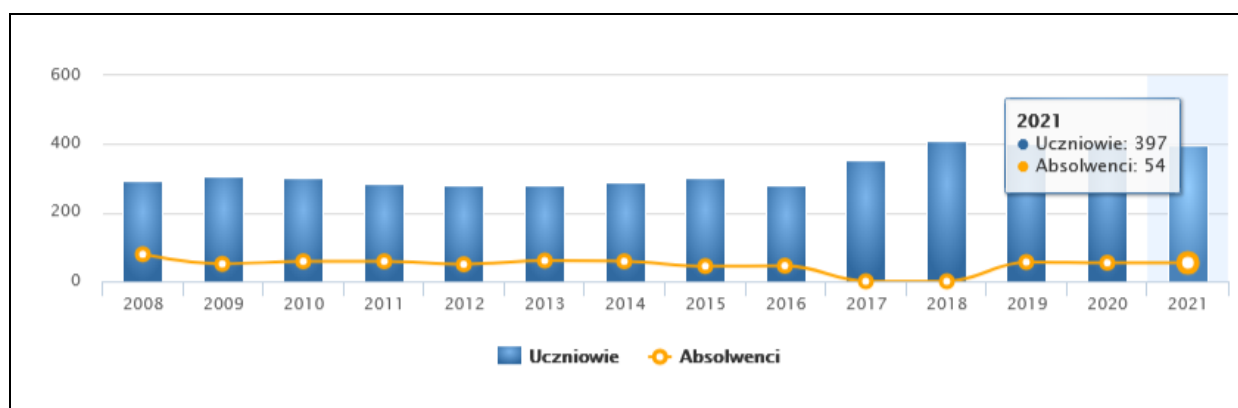
Obraz poziomu wykształcenia mieszkańców Gminy Zwierzyniec oraz liczbę uczniów w minionych latach prezentują wykresy nr 7 i nr 8 zamieszczone na kolejnej stronie.

Wykres 7. Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy Zwierzyniec

źródło; www.stat.gov.pl

Wykres 8. Liczba uczniów i absolwentów szkół podstawowych w Gminie Zwierzyniec w latach 2008-2021

źródło; www.stat.gov.pl

Taka tendencja nie utrzyma się jednak przez kolejne lata, bowiem dzieci, które wejdą w wiek obowiązkowej edukacji rodzi się coraz mniej (patrz wykres nr 2. „Piramida wieku” na stronie 18).

Potencjał Gminy Zwierzyniec z zakresie edukacji stanowią Szkoła Podstawowa im. Dzieci Zamojszczyzny w Zwierzyńcu, Szkoła Podstawowa Filialna im. Marii i Jana Pacześnych w Wywłoczce jak i ponadpodstawowa, do których należy Zespół Szkół i Placówek Oświatowych w Zwierzyńcu. Uczniami szkół ponadpodstawowych są zarówno mieszkańcy Gminy jak i okolicznych gmin sąsiadujących a także uczniowie z Ukrainy i innych państw zza wschodniej granicy Polski.

Jednostki edukacyjne to także Przedszkole Samorządowe w Zwierzyńcu, Niepubliczne Przedszkole „Motylek”, Publiczne Przedszkole „Leśne Skrzaty” oraz Punkt Przedszkolny w Wywłoczce. Dla porównania w 2008 roku w Zwierzyńcu mieściło się 1 przedszkole, w którym do 2 oddziałów uczęszczało 57 dzieci (28 dziewczynek oraz 29 chłopców). Dostępnych było jedynie 50 miejsc.

Według statystyk GUS 15,7% mieszkańców Gminy Zwierzyniec jest w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata), w tym do przedziału 3-6 lat - wychowanie przedszkolne zalicza się z tej populacji 17,4% dziewczynek i 14,2% chłopców.

W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie podstawowym (7-12 lat) kształcą się 23,2% ludności gminy (21,4% dziewczynek i 24,8% chłopców). Na 1 oddział w szkołach podstawowych przypada średnio 22,1 uczniów. W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie ponadpodstawowym (16-18 lat) kształcą się 21,2% mieszkańców (20,1% dziewczyn i 22,3% chłopców).

W przedziale wiekowym odpowiadającym edukacji w szkołach wyższych (19-24 lat) znajduje się 26,6% mieszkańców Gminy Zwierzyniec w wieku potencjalnej nauki (31,4% kobiet i 22,0% mężczyzn).

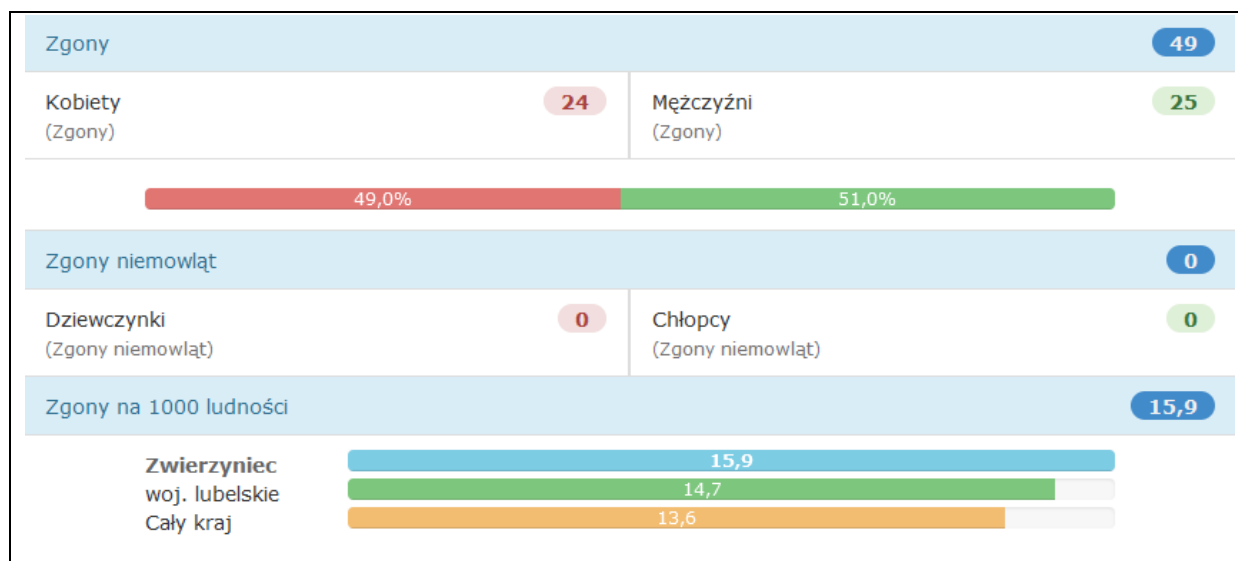
Analizując kwestie edukacji można stwierdzić, że na terenie Gminy Zwierzyniec dostępność do edukacji mieszkańców jest dość dobra. Gmina zapewnia dostęp do nauki na poziomie przedszkolnym, podstawowym i ponadpodstawowym. Okoliczne miejscowości, w tym miasto powiatowe Zamość oraz sąsiednie miasto powiatowe Biłgoraj uzupełniają ofertę edukacyjną o inne szkoły średnie. Dostęp do wyższych uczelni pozostaje wyborem absolwentów i jest możliwy już na poziomie powiatowego Miasta Zamość prowadzącego kilka podmiotów kształcenia na poziomie licencjackim oraz magisterskim, ale też istnieje możliwość kształcenia w innych miastach na terenie województwa i kraju.

3.1.7. Ochrona zdrowia

Sytuacja zdrowotna mieszkańców Gminy Zwierzyniec jest trudna do opisanego przez pryzmat statystyki publicznej. Ze względu na ochronę praw pacjenta raporty placówek służby zdrowia nie są dostępne. Statystyka GUS prezentuje jedynie fragmenty danych, nie analizując pełnego obrazu sytuacji zdrowotnej mieszkańców. W oparciu o dostępne materiały (dane z poziomu powiatu) można ogólnie określić stan zdrowia mieszkańców Gminy Zwierzyniec jako porównywalny ze stanem zdrowia mieszkańców województwa i kraju. Najczęściej

występują schorzenia układu krążenia, nowotwory, schorzenia układu oddechowego oraz układu kostno-stawowego.

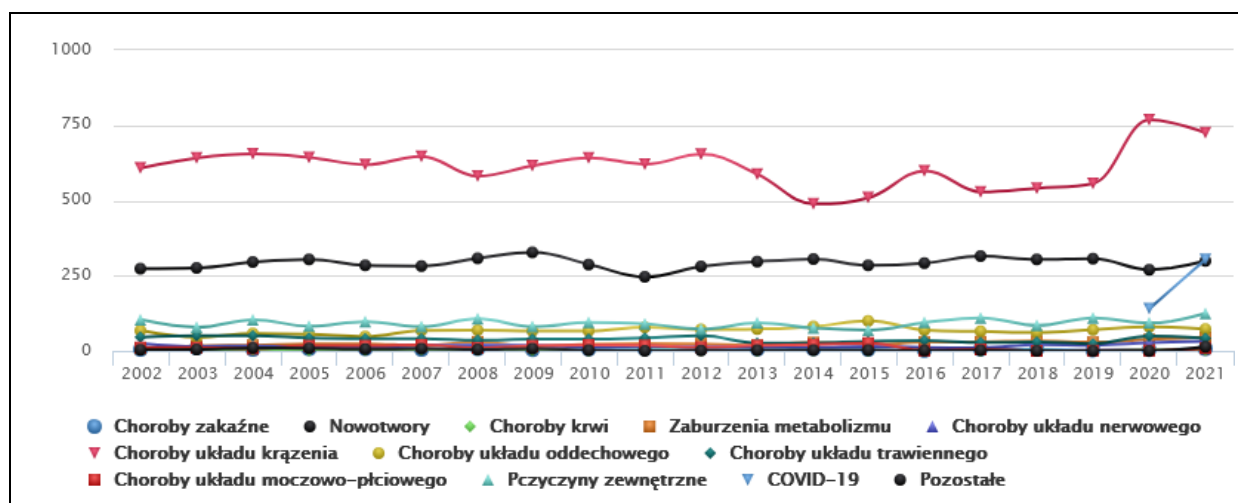
Wykres 9. Statystyki zgonów mieszkańców Gminy Zwierzyniec w 2021 roku

źródło; www.stat.gov.pl

Z danych GUS wynika, że w 2021 roku częściej chorowali i umierali mężczyźni. Nie notowano zgonów niemowląt, średnia liczba zgonów mieszkańców Gminy w porównaniu ze statystyką dla województwa i kraju była nieco wyższa, co tylko potwierdza, że sytuacja zdrowotna nie jest najlepsza. Powyższy obraz potwierdza też poddana szczegółowej analizie statystyka przyczyn zgonów. Wyraźnie widoczne są zgony z powodu chorób układu krążenia, nowotworów, chorób układu oddechowego i nerwowego. Analiza przyczyn zgonów jest pewnym odzwierciedleniem stylu życia, braku dbałości o zdrowie, niedostateczną profilaktyką i innymi powodami spotykanymi często w środowiskach wiejskich.

Wykres 10. Przyczyny zgonów w powiecie zamojskim w latach 2002-2021

źródło; www.stat.gov.pl

W opinii przedstawicieli lokalnych jednostek zajmujących się ochroną zdrowia oraz profilaktyką zdrowotną - oprócz powszechnie znanych opinii na temat problemów zdrowotnych pojawiają się sygnały o wzroście przypadków zaburzeń i chorób psychicznych, zarówno w grupie dorosłych jak i dzieci. Sytuacja nasiliła się w okresie pandemii. Ponadto w Gminie Zwierzyniec obserwuje się występowanie schorzeń na skutek uzależnień oraz innych schorzeń cywilizacyjnych.

3.1.8. Kultura i rekreacja

Miasto Zwierzyniec, będące siedzibą władz gminy pełni funkcję nie tylko lokalnego centrum przedsiębiorczości, handlu i usług społecznych, ale też lokalnego centrum kultury, sportu, turystyki i rekreacji. Na terenie Gminy Zwierzyniec położony jest Roztoczański park Narodowy, co daje wiele możliwości rozwoju turystyki, rekreacji i atrakcyjnego spędzania wolnego czasu. Według danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa (NID) z dnia 15.12.2017 na obszarze Gminy Zwierzyniec znajduje się ponad dwadzieścia zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz wiele trwałych form ochrony przyrody zlokalizowanych głównie w tej części Roztoczańskiego Parku Narodowego, która położona jest w granicach Gminy Zwierzyniec. Te zasoby stanowią istotny potencjał gminy wzmocniający jej atrakcyjną stronę, sprzyjają krzewieniu kultury, zachęcają do uprawiania turystyki i rekreacji.

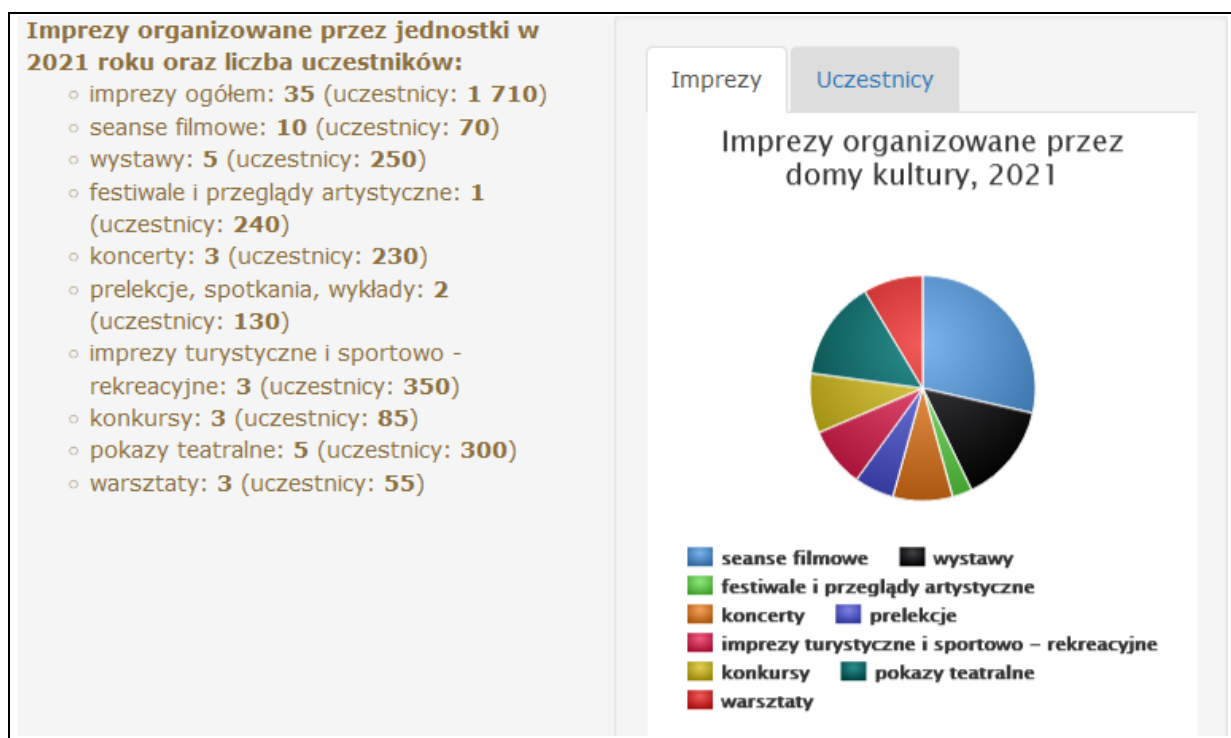
Gmina dysponuje dobrą bazą noclegową umożliwiającą korzystanie z rekreacji i atrakcji przyrodniczych itp. Według danych GUS z 2021 roku w Zwierzyńcu znajdował się 1 hotel, 1 szkolne schronisko młodzieżowe; 1 ośrodek wczasowy; 2 ośrodki szkoleniowo-

wypoczynkowe (w tym 1 całoroczny); 1 zespół domków turystycznych; 1 pole biwakowe i 8 miejsc oferujących pokoje gościnne.

W bazie obiektów na terenie Gminy Zwierzyniec, w których świadczone są usługi agroturystyki, pokoje gościnne oraz obiekty zbiorowego zakwaterowania na dzień 23.10.2024 roku wpisano 118 obiektów dostępnych. Jest to dość bogata oferta dająca nie tylko możliwość propagowania walorów przyrodniczych Gminy Zwierzyniec, ale też oferta dająca możliwość dalszego rozwoju bazy turystycznej, sprzyjająca tworzeniu nowych miejsc pracy, zarobkowaniu i poprawie sytuacji ekonomicznej mieszkańców.

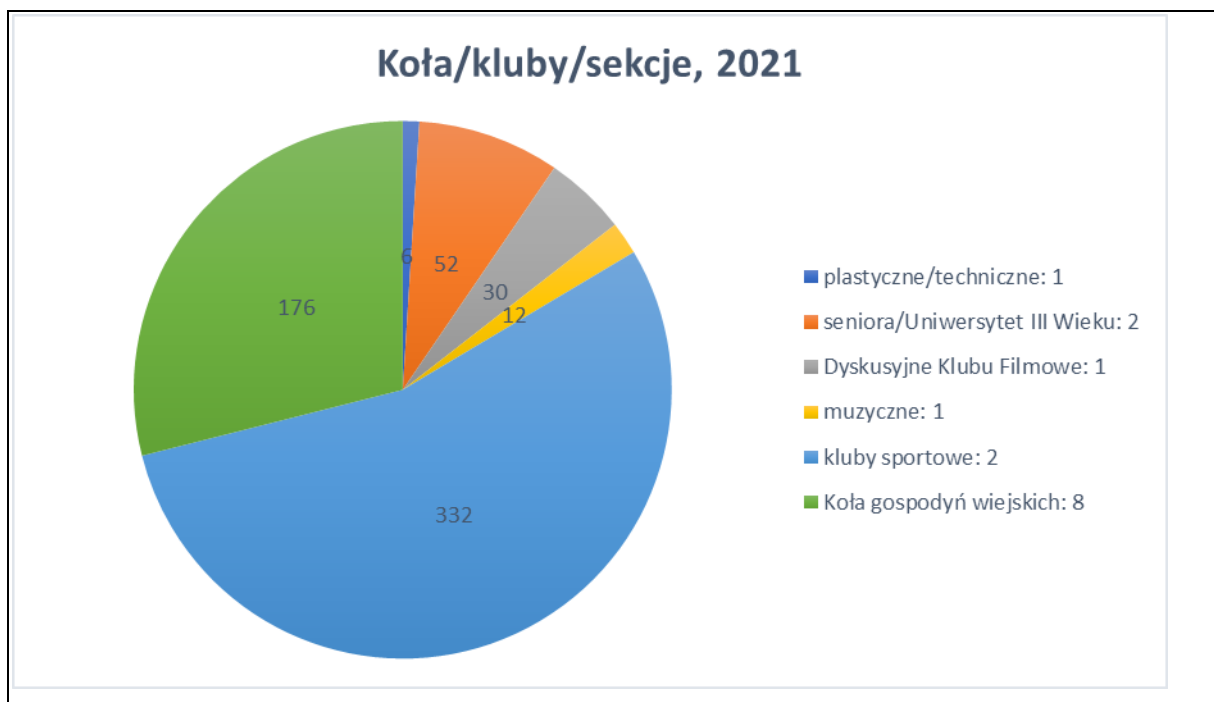
Ofertę w zakresie kultury i rozrywki na terenie Gminy Zwierzyniec zapewnia Centrum Kultury i Biblioteka Publiczna. Przegląd wydarzeń kulturalnych analizowano na podstawie danych statystycznych z 2021 roku, co pokazują wykresy nr 11 i nr 12 na kolejnych stronach.

Wykres 11. Imprezy kulturalne organizowane w Gminie Zwierzyniec

źródło; www.stat.gov.pl

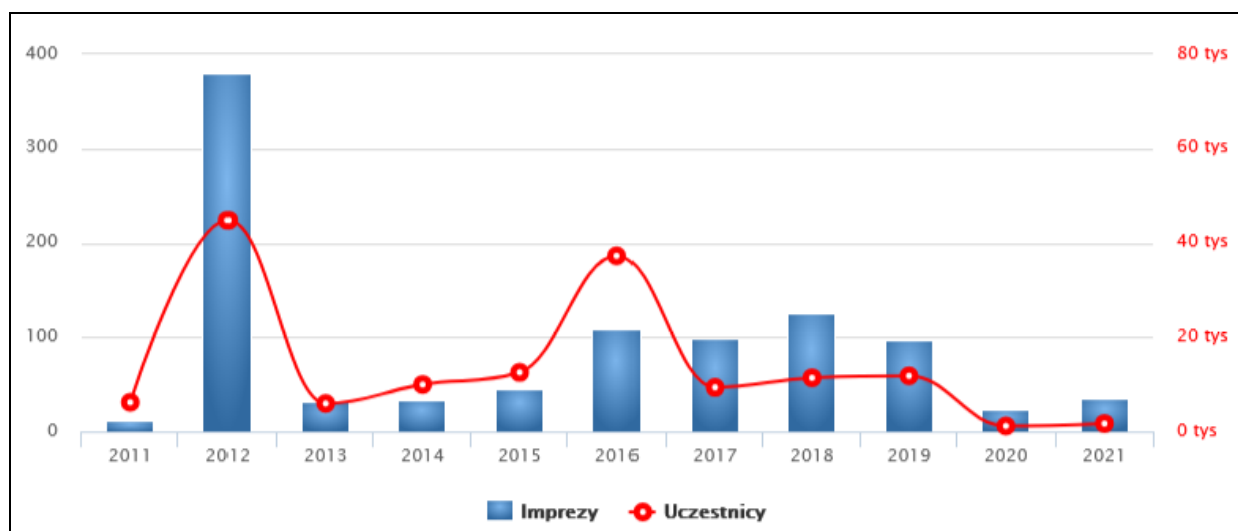
Wykres 12. Koła zainteresowań, kluby i sekcje oraz ich członkowie na terenie Gminy Zwierzyniec

Uzupełnienie oferty centrum kultury stanowi oferta miejscowego kina, które dysponuje salą dla 167 widzów i bogatym repertuarem seansów. Biblioteka publiczna posiada księgozbiór liczący 17 809 wolumenów oraz biblioteka naukowa w Ośrodku Edukacyjno-Muzealnym RPN posiada księgozbiór liczący 14 911 wolumenów, w tym zbiory specjalne w liczbie 425 wolumenów. Obydwie biblioteki mają dostęp do komputerów z szerokopasmowym internetem, katalogiem on-line oraz możliwością składania zamówień on-line na zbiory biblioteczne. Ponadto każda ze szkół posiada edukacyjną ofertę biblioteczną.

Mimo różnorodności oferty zainteresowanie imprezami organizowanymi przez Centrum Kultury znacząco spada, co jest dość trudnym do wytłumaczenia zjawiskiem, notowanym nie tylko na obszarze Gminy Zwierzyniec, ale też innych wiejskich lub miejsko-wiejskich rejonach.

Wykres 13. Imprezy organizowane przez Centrum Kultury w Zwierzyńcu w latach 2011-2021

źródło; www.stat.gov.pl

Przyczyn tego stanu należy upatrywać między innymi w poziomie wykształcenia mieszkańców, wzorcach społecznych i mentalnych, ale też w sytuacji ekonomicznej mieszkańców, którzy dysponując skromnym budżetem nie zawsze mogą przeznaczyć jego część na rozrywkę, rekreację i wypoczynek.

3.1.9. Bezpieczeństwo publiczne

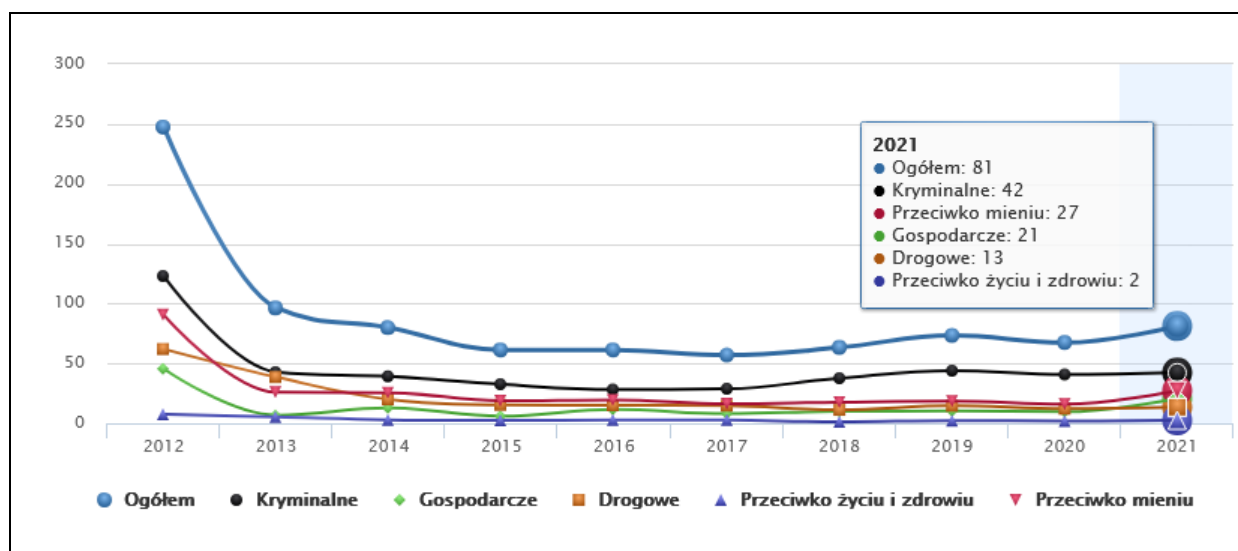
W oparciu o dane statystyczne z 2021 roku (dane Komendy Miejskiej Policji w Zamościu) w Gminie Zwierzyniec stwierdzono szacunkowo 81 przestępstw. Oznacza to, że na 1000 mieszkańców odnotowano 12,50 przestępstw. Jest to wartość znacznie mniejsza od średniej wartości dla województwa lubelskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski.

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem w gminie Zwierzyniec wynosi 87,60% i jest większy od wskaźnika wykrywalności dla województwa lubelskiego oraz znacznie większy od wskaźnika dla całej Polski.

W przeliczeniu na 1000 mieszkańców Gminy Zwierzyniec stwierdzono najwięcej przestępstw o charakterze kryminalnym - 6,50 (wykrywalność 89%) oraz przeciwko mieniu - 4,21 (wykrywalność 69%). W dalszej kolejności odnotowano przestępstwa o charakterze gospodarczym - 3,19 (75%), drogowe - 2,06 (98%) oraz przeciwko życiu i zdrowiu - 0,38 (100%). Rodzaje przestępstw na terenie Gminy Zwierzyniec w minionych latach prezentuje wykres w dalszej części rozdziału.

Wykres 14. Przestępstwa stwierdzone w Gminie Zwierzyniec w latach 2012-2021

źródło; www.stat.gov.pl

Jak pokazuje wykres od 2012 roku obserwuje się wyraźny spadek liczby przestępstw popełnianych na obszarze Gminy Zwierzyniec, co może być dobrym prognostykiem przyszłości oraz pozwolić na stwierdzenie, że sytuacja w zakresie bezpieczeństwa publicznego jest stabilna. Potwierdzają to też dane obrazujące poziom wykrywalności przestępstw. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem jest większy od wskaźnika wykrywalności dla województwa lubelskiego oraz znacznie większy od wskaźnika dla całej Polski.

Analizowane wyżej aspekty bezpieczeństwa publicznego nie pokazują konkretnych problemów społecznych. Biorąc pod uwagę kwestie bezpieczeństwa publicznego można stwierdzić, że mieszkańcy Gminy Zwierzyniec mogą czuć się bezpiecznie, co może sprzyjać także rozwojowi społecznemu Gminy.

3.2. Problemy społeczne w Gminie Zwierzyniec

W świetle informacji przedstawionych w poprzednich rozdziałach sytuację mieszkańców Gminy Zwierzyniec można ocenić jako stabilną i bezproblemową. Nie byłaby to jednak ocena obiektywna. W ogólnodostępnych statystykach nie znajduje się danych, które odzwierciedlają problemy nieco słabszych, mniej zaradnych osób i grup społecznych, które nie radzą sobie z trudnościami życia codziennego, a trudności te ograniczają lub uniemożliwiają im funkcjonowanie społeczne. Z tego względu - metodą zogniskowanego wywiadu grupowego - została wykonana pogłębiona diagnoza problemów społecznych,

---

uwzględniająca informacje pochodzące od specjalistów i lokalnych ekspertów, zajmujących się rozpoznawaniem i rozwiązywaniem różnorodnych problemów.

Pogłębiona diagnoza pokazuje, że mimo ogólnie dobrej kondycji część mieszkańców Gminy Zwierzyniec doświadcza problemów, których nie są w stanie rozwiązać z wykorzystaniem własnych możliwości i uprawnień, co zmusza ich do ubiegania się o wsparcie ze strony instytucji samorządowych, w tym instytucji pomocy społecznej. Wśród mieszkańców można zidentyfikować wiele zagrożeń i problemów, które wpływają zarówno na jakość życia indywidualnych osób i ich rodzin, jak i rozwój całej społeczności lokalnej.

Informacje o tych problemach oraz ich charakterystyka są wynikiem weryfikacji i analizy dokumentów będących w dyspozycji podmiotów zajmujących się rozwiązywaniem różnego rodzaju problemów społecznych, w tym: Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Zespołu Interdyscyplinarnego zajmującego się Przeciwdziałaniem Przemocy Domowej, Miejskiej – Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, policji, szkół oraz przedstawicieli władz samorządowych. Na podstawie przeprowadzonych analiz można stwierdzić, że klasyfikacja problemów społecznych nie zmienia się znacząco na przestrzeni lat, choć niektóre z nich występują w zmiennym nasileniu. Ciągłe jako problem postrzegane są trudności ekonomiczne części mieszkańców oraz bezrobocie. Widocznym problemem z natury ekonomicznych są niskie dochody, w tym świadczenia rencistów i emerytów oraz problemy zdrowotne i niepełnosprawność.

W społeczności pojawiają się też nieidentyfikowane dotychczas jako problemy społeczne kwestie wykluczenia cyfrowego tj. brak lub nieumiejętność komunikowania się za pomocą komunikatorów elektronicznych zwłaszcza wśród najstarszych mieszkańców, niedostępność komunikacyjna, brak środków lokomocji o powszechnym dostępie, ale też inne problemy, które dotychczas nie były znane, choćby zagrożenia epidemiczne i ich skutki wywołane pandemią Covid-19. Jako niezidentyfikowany dotychczas wystąpił też problem uchodźców w związku z działaniami zbrojnymi na Ukrainie.

W grupie problemów społecznych dają się też zauważyć problemy wynikające z zaniedbań opiekuńczo-wychowawczych rodziców wobec dzieci, przemoc w rodzinach i nadużywanie alkoholu. Szczegółową analizę natężenia, a także opis (charakterystykę) problemów społecznych występujących na terenie Gminy Zwierzyniec zawiera dalsza część niniejszego rozdziału.

3.2.1. Natężenie problemów społecznych

Do identyfikacji natężenia problemów społecznych na terenie Gminy Zwierzyniec wykorzystano opinie uzyskane od przedstawicieli lokalnych instytucji zajmujących się rozwiązywaniem problemów społecznych, w tym: Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Zespołu Interdyscyplinarnego, Miejsko - Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz dane statystyczne potwierdzające liczbę osób i rodzin, które z powodu występowania problemów obejmowane były wsparciem tych instytucji. Katalog dziesięciu problemów najczęściej dotykających rodziny w 2023 roku zamieszczono poniżej:

1. Ubóstwo i trudności finansowe – 68 rodzin,
2. Długotrwała choroba - 57 rodzin,
3. Niepełnosprawność – 49 rodzin,
4. Problemy wieku starszego - 49 rodzin, w tym: samotność osób starszych – 34 osoby,
5. Bezrobocie – 38 rodzin,
6. Wielodzietność – 16 rodzin,
7. Samotne rodzicielstwo -14 rodzin,
8. Bezradność opiekuńcza rodziców wobec dzieci -10 rodzin
9. Przemoc – 9 rodzin,
10. Alkoholizm – 5 rodzin.

Dla porównania poziomu natężenia problemów społecznych w okresie pięciu minionych lat wykorzystano tabelaryczne zestawienie, które pokazuje liczbę rodzin objętych wsparciem w latach 2019-2023 z powodu życiowych trudności i występowania problemów.

Tabela 1 Natężenie problemów społecznych w rodzinach na obszarze Gminy Zwierzyniec w latach 2019-2023

Rok	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba rodzin z problemem:					
ubóstwa i braku środków do życia	79	67	55	64	68
długotrwałej lub ciężkiej choroby	50	40	44	53	57
niepełnosprawności	56	49	45	55	49
wieku starszego;	50	37	36	46	49
w tym samotnego mieszkania	30	23	25	30	34

bezrobocia	52	40	35	32	38
wielodzietności	26	19	12	16	16
samotnego rodzicielstwa	15	15	12	14	14
bezzadności i problemów opiekuńczo-wychowawczych z dziećmi	8	6	4	11	10
przemocy w rodzinie	1	1	1	1	9
alkoholizmu	6	5	3	4	5
problemów adaptacyjnych po opuszczeniu zakładu karnego	0	0	2	2	2

Źródło: opracowanie na podstawie sprawozdania MRPiPS 03 z realizacji zadań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zwierzyńcu.

Analiza danych zawartych w tabeli wskazuje nieznaczne wahania w liczbie rodzin z problemami w poszczególnych latach. Obserwuje się nieznaczny spadek liczby rodzin w systemie wsparcia, ale pojawia się tendencja wzrostowa w niektórych kategoriach problemowych, np. rośnie liczba rodzin z problemami zdrowotnymi, starzeniem się i samotnością oraz problemami bezradności wychowawczej w rodzinach z dziećmi.

3.2.2. Opis problemów społecznych

Opisu problemów społecznych w Gminie Zwierzyńiec dokonano na podstawie opinii specjalistów i lokalnych ekspertów, którzy na co dzień pozostają w bezpośredniej styczności ze sprawami mieszkańców, organizując i dostarczając im wsparcie – od pomocy finansowej po usługi wspomagające mieszkańców w radzeniu sobie z trudnościami życia codziennego. Kolejność charakteryzowanych problemów ustalono analogicznie jak poziom ich natężenia.

1) Trudności ekonomiczne i ubóstwo

Zdecydowana większość mieszkańców Gminy Zwierzyńiec utrzymuje się z dochodów własnych. Dochody są znacznie niższe niż średnia dochodów mieszkańców kraju i województwa, co wskazano w rozdziale 3.1.4. Niskie dochody mają też emeryci i renciści, a największa część z nich to odbiorcy świadczeń z tytułu pracy w rolnictwie, czyli świadczeń z zasady niższych kwotowo od emerytur pracowniczych.

Brak szczegółowych danych statystycznych na temat dochodów indywidualnych mieszkańców Gminy utrudnia konkretną ocenę sytuacji ekonomicznej mieszkańców, ale jedną z ważniejszych informacji świadczących o trudnościach ekonomicznych części mieszkańców jest liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną, korzystających z różnorodnych świadczeń, w tym świadczeń finansowych. Liczby te pokazują, że część

rodzin korzystała z pomocy finansowej przyznawanej na stałe, okresowo lub jednorazowo z przeznaczeniem na konkretny cel. Na podstawie sprawozdań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zwierzyńcu można stwierdzić, jaka liczba rodzin korzystała ze świadczeń finansowych pomocy społecznej.

Tabela 2. Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną według danych ze sprawozdań MRPiPS -03 z udzielanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zwierzyńcu świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach (DZIAŁ III).

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w tych rodzinach
2019	222	362
2020	208	303
2021	166	259
2022	184	297
2023	185	282

Źródło: opracowanie na podstawie sprawozdania MRPiPS 03 z realizacji zadań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zwierzyńcu.

Odsetek mieszkańców kwalifikujących się do świadczeń pomocy społecznej był stosunkowo niski w porównaniu do innych gmin woj. lubelskiego i wskazywał, że 4,3% rodzin objętych jest wsparciem pomocy społecznej.

Część mieszkańców nie posiada własnego źródła utrzymania, a ze względu na podeszły wiek lub niepełnosprawność nie może samodzielnie zapewnić sobie takiego źródła, co uprawnia ich do korzystania z pomocy w formie pieniężnego zasiłku stałego. Są wśród nich zarówno osoby samotnie gospodarujące jak i osoby mieszkające z rodziną. Choć odsetek tych osób jest stosunkowo niewielki w porównaniu do liczby wszystkich mieszkańców, to jednak istotny, ponieważ osoby są zdane wyłącznie na pomoc społeczną.

Tabela 3. Liczba osób otrzymujących zasiłki stałe na podstawie sprawozdań MRPiPS 03 z udzielanych świadczeń pomocy społecznej w latach 2019-2023

Rok	ogółem	w tym:	
		samotnych	w rodzinach
2019	27	24	3
2020	28	24	4
2021	25	21	4
2022	26	21	5
2023	25	23	2

Źródło: opracowanie na podstawie sprawozdania MRPiPS 03 z realizacji zadań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zwierzyńcu.

Jak pokazuje zestawienie liczba osób korzystających z zasiłku stałego zmniejsza się nieznacznie, co jest zjawiskiem potwierdzającym, że coraz więcej osób starszych i niepełnosprawnych posiada uprawnienia do świadczeń emerytalno-rentowych, wyższych kwotowo i umożliwiających zaspokajanie codziennych potrzeb. Kwestia zapewnienia wsparcia dla tej, choć nielicznej grupy osób potwierdza jednak istnienie problemu ubóstwa, bowiem osoby korzystające z tej formy wsparcia jaką jest zasiłek stały nie mają z reguły żadnych swoich dochodów albo korzystają z niewielkiej pomocy osób wspólnie zamieszkujących. Takich osób, które mieszkają w rodzinach i częściowo korzystają z utrzymania rodzin jest jednak bardzo niewiele. Zdecydowana większość to osoby samotnie mieszkające, zdane całkowicie na pomoc z zewnątrz, czyli pomoc, którą musi zapewnić samorząd lokalny i jego jednostki organizacyjne. Pomoc finansowa dla mieszkańców Gminy Zwierzyniec będących w trudnej kondycji ekonomicznej realizowana jest też w formie pieniężnych zasiłków okresowych, co prezentuje tabela zamieszczona poniżej.

Tabela 4. Liczba rodzin otrzymujących wsparcie w formie zasiłków okresowych

Rok	liczba rodzin	liczba osób w tych rodzinach	kwota świadczeń w roku
2019	38	71	58 664 zł
2020	27	47	35603 zł
2021	20	38	36 247 zł
2022	28	63	48 218 zł
2023	30	64	53 120 zł

Źródło: opracowanie na podstawie sprawozdania MRPiPS 03 z realizacji zadań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zwierzynicu.

Wśród przyczyn powodujących okresowe problemy finansowe mieszkańców Gminy Zwierzyniec od lat na pierwszym miejscu pojawia się bezrobocie, dalej choroba powodująca wyłączenie z ról życiowych, ograniczenie możliwości zarobkowania, konieczność ponoszenia zwiększonych wydatków finansowych na leczenie. Powodem korzystania z okresowej pomocy finansowej jest też niepełnosprawność, której skutki wymagają zwiększonych wydatków na leczenie i rehabilitację a często też uniemożliwiają zarobkowanie. Trudności ekonomiczne można obserwować u różnych rodzin, w tym też rodzin wychowujących dzieci. Liczbę rodzin z dziećmi objętych wsparciem prezentuje poniższe zestawienie.

Tabela 5. Rodziny wychowujące dzieci i objęte wsparciem pomocy społecznej z powodu trudnej sytuacji ekonomicznej

Rok	Ogółem liczba rodzin objętych pomocą społeczną	Liczba rodzin wychowujących dzieci objętych pomocą społeczną	Odsetek rodzin z dziećmi w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy społecznej
2019	226	68	30 %
2020	177	64	36 %
2021	167	43	25 %
2022	183	55	30 %
2023	173	49	28 %

Źródło: opracowanie na podstawie sprawozdania MRPiPS 03 z realizacji zadań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zwierzyńcu.

Analiza prezentowanych danych wskazuje tendencję spadkową ogólnej liczby rodzin wychowujących dzieci objętych pomocą, co może być przejawem poprawy warunków życia rodzin oraz wpływem krajowych programów osłonowych adresowanych do rodzin wychowujących dzieci. Ciągłe jednak liczba rodzin z dziećmi jest w systemie pomocy społecznej widoczna i wymaga podejmowania wielu działań wspierających, tym bardziej, że wśród rodzin korzystających z pomocy zdecydowana większość to rodziny wychowujące dzieci w wieku szkolnym i przedszkolnym. Mimo spadku liczebności rodzin wychowujących dzieci, objętych wsparciem pomocy społecznej, ważne jest aby każda rodzina mogła prawidłowo funkcjonować w społeczności lokalnej.

Analiza poziomu życia mieszkańców Gminy Zwierzyniec pokazuje nie tylko problemy rodzin wychowujących dzieci. Poziom życia mieszkańców, a właściwie problemy z utrzymaniem odpowiedniego poziomu zaspokajania potrzeb widoczne są też w grupie najstarszych mieszkańców gminy. Odzwierciedlają to liczby rodzin emerytów i rencistów korzystających z systemu wsparcia na poziomie lokalnym.

Tabela 6. Rodziny emerytów i rencistów objętych wsparciem przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

Rok	liczba rodzin	liczba osób w tych rodzinach
2019	50	95
2020	27	87
2021	36	65
2022	46	78
2023	49	87

Źródło: opracowanie na podstawie sprawozdania MRPiPS 03 z realizacji zadań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zwierzyńcu.

Obserwując powyższe dane statystyczne należy stwierdzić, że liczba rodzin emerytów i rencistów korzystających z pomocy społecznej jest dość zróżnicowana. W latach 2020-2021 zarysowała się tendencja spadkowa, a w latach 2022-2023 wzrostowa, co oznacza brak wyraźnej poprawy sytuacji emerytów i rencistów. Okresowe zmniejszanie się liczebności osób w systemie pomocy społecznej nie świadczy o trwałej zmianie i poprawie statusu ekonomicznego oraz braku problemów. Jest raczej wynikiem ograniczeń w dostępie do świadczeń spowodowanych utrzymującym się od wielu lat stałym kryterium dochodowym określonym w przepisach o pomocy społecznej.

Analizując dane dotyczące korzystania z pomocy społecznej, należy przyjąć, że fakt korzystania z pomocy społecznej jest wyznacznikiem poziomu życia mieszkańców. Spełnienie kryterium do ubiegania się o świadczenia pomocy społecznej jednoznacznie potwierdza, że dość liczna grupa mieszkańców Gminy Zwierzyńiec ma dochody, które nie wystarczają na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych, są też przyczyną występowania wielu trudności w różnych sferach życia społecznego.

Brak dochodów niezbędnych do utrzymania osób i rodzin na poziomie odpowiadającym codziennym, życiowym potrzebom jest jednym z najważniejszych problemów postrzeganych w kategoriach problemów społecznych na terenie Gminy. Mimo faktu, iż natężenie tego problemu nie jest zbyt duże, to problem braku środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych należy traktować priorytetowo. Jest to bowiem problem, który wpływa na jakość życia mieszkańców oraz ogranicza możliwości rozwoju społecznego i gospodarczego.

2) Długotrwała choroba

Analiza porównawcza zebranych informacji wskazuje, że na przestrzeni minionych lat na terenie Gminy zauważalnym problemem społecznym jest duża liczba rodzin z problemami zdrowotnymi. Skutki schorzeń bardzo utrudniają codzienne funkcjonowanie, zatrudnienie, zarobkowanie i powodują wiele ograniczeń funkcjonalnych, w tym ograniczenia w pełni ról społecznych ważnych w danym okresie życia. Długotrwałe choroby jako problem społeczny są widoczne przez pryzmat korzystania ze świadczeń pieniężnych, stanowiących istotne wsparcie w leczeniu i zapewnieniu powrotu do zdrowia oraz jak najlepszej sprawności życiowej. Problemy zdrowotne mieszkańców są drugim po ubóstwie powodem korzystania z systemu wsparcia oferowanego przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zwierzyńcu.

Tabela 7. Rodziny z problemem długotrwałej choroby objęte wsparciem pomocy społecznej

Rok	liczba rodzin	liczba osób w tych rodzinach
2019	50	63
2020	44	61
2021	44	58
2022	53	78
2023	57	82

Źródło: opracowanie na podstawie sprawozdania MRPiPS 03 z realizacji zadań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zwierzyńcu.

Zamieszczone wcześniej zestawienie przedstawia liczbę rodzin, objętych pomocą społeczną z powodu długotrwałej choroby. W większości są to osoby i rodziny korzystające z okresowych i jednorazowych świadczeń finansowych przeznaczonych na zakup leków, ale też usług opiekuńczych, które wielu osobom umożliwiają codzienne funkcjonowanie.

Jak pokazują dane problemy związane ze stanem zdrowia analizowane przez pryzmat wsparcia osób i rodzin dotkniętych tymi problemami są coraz bardziej widoczne i dotkliwe, co powoduje konieczność wzmożonej diagnostyki tego problemu oraz podejmowania działań w celu ograniczenia skutków schorzeń oraz szeroko rozumianej profilaktyki zdrowotnej.

3) Niepełnosprawność

Od wielu lat na obszarze Gminy obserwuje się też problem niepełnosprawności. Szczegółowy opis tego problemu jest trudny z uwagi na brak dostępu do danych o liczbie osób niepełnosprawnych i rodzajach niepełnosprawności, ale pewien obraz problemu widoczny jest w statystykach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Problemy osób

niepełnosprawnych, a ściślej ich rozwiązywanie wymagają sporych nakładów finansowych na likwidację barier społecznych, komunikacyjnych, rehabilitację i przystosowanie się do nowej sytuacji życiowej w związku z istotnymi ograniczeniami.

Tabela 8. Rodziny z problemem niepełnosprawności objęte pomocą społeczną

Rok	liczba rodzin	liczba osób w tych rodzinach
2019	56	104
2020	49	91
2021	45	83
2022	55	92
2023	49	90

Źródło: opracowanie na podstawie sprawozdania MRPiPS 03 z realizacji zadań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zwierzyńcu.

Dane statystyczne obrazujące liczebność grupy świadczeniobiorców ubiegających się o wsparcie z powodu niepełnosprawności od kilku lat utrzymuje się na podobnym poziomie. Jest to sytuacja, którą należy połączyć z sytuacją ekonomiczną mieszkańców. W większości przypadków osoby niepełnosprawne są to osoby o niewielkich dochodach bądź bez dochodów własnych, a konieczność ponoszenia kosztów leczenia i rehabilitacji jest dla nich zbyt dużym obciążeniem i dlatego ubiegają się o wsparcie w pomocy społecznej.

Niepełnosprawność jako problem analizowany przez pryzmat działań ośrodka pomocy społecznej można potraktować jako sygnał o niedoborach finansowych osób zmuszonych do podjęcia długotrwałego lub kosztownego leczenia lub zapewnienia pomocy w usługach rehabilitacyjnych, pielęgnacyjnych i opiekuńczych.

W działaniach pomocy społecznej wsparcie dla wszystkich osób i rodzin z problemami zdrowotnymi i niepełnosprawnością jest klasyfikowane jako ważny problem społeczny wymagający różnorodnego wsparcia osób i rodzin.

4) Problemy wieku starszego

Problemy osób w wieku starszym co do zasady nie są klasyfikowane w kategoriach problemu społecznego. Starość jest naturalnym, biologicznym etapem życia, ale skutki starości, zwłaszcza „starości samotnej” u znacznej części tej grupy powodują naturalne ograniczenia funkcjonalne, sprzyjają problemom zdrowotnym, powodują konieczność leczenia, rehabilitacji i wsparcia w codziennych czynnościach życiowych. Skutki te dotyczą

mieszkańców Gminy Zwierzyniec, co widoczne jest w statystykach wsparcia oferowanego przez pomoc społeczną.

Tabela 9. Osoby z problemami wieku starszego objęte pomocą społeczną

Rok	Liczba osób samotnych	liczba rodzin	liczba osób w tych rodzinach
2019	30	20	65
2020	23	14	44
2021	25	11	40
2022	30	16	48
2023	34	15	53

Źródło: opracowanie na podstawie sprawozdania MRPiPS 03 z realizacji zadań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zwierzyniu.

Jak pokazują dane, wśród osób starszych objętych wsparciem dominują osoby samotne, co w porównaniu z analizą danych demograficznych stanowić będzie trwałe zjawisko, wymagające dalszych analiz oraz podejmowania na obszarze gminy działań w zakresie organizowania i zapewnienia różnorodnych form wsparcia tej kategorii osób.

5) Bezrobocie

Według rejestrów statystycznych GUS i Powiatowego Urzędu Pracy w Zamościu liczba osób bezrobotnych znacznie się zmieniała na przestrzeni minionych lat. Bezrobocie częściej dotyczyło kobiet niż mężczyzn. Statystyka tego problemu została częściowo pokazana w rozdziale 3.1.4 niniejszej strategii opisującym sytuację ekonomiczną i rynek pracy.

Dla uzupełnienia wcześniejszych informacji problem bezrobocia został poddany analizie przez pryzmat działań pomocy społecznej udzielanej mieszkańcom Gminy Zwierzyniec. Te dane obrazuje poniższa tabela.

Tabela 10. Osoby i rodziny z problemem bezrobocia korzystające ze świadczeń finansowych pomocy społecznej

Rok	liczba rodzin	liczba osób w tych rodzinach	kwota zasiłków okresowych z tyt. bezrobocia
2019	52	147	38 904 zł
2020	40	118	29 441 zł
2021	35	92	25 058 zł
2022	32	77	31 391 zł
2023	38	96	30 018 zł

Źródło: opracowanie na podstawie sprawozdania MRPiPS 03 z realizacji zadań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zwierzyniu.

Widoczne w zestawieniu liczby potwierdzają, że problem jest obecny wśród mieszkańców Gminy. Ze skutkami bezrobocia, głównie brakiem możliwości zatrudnienia i zarobkowania mierzy się znaczna liczba osób i rodzin. Problem nie wskazuje tendencji spadkowej, wręcz przeciwnie od dwóch lat jest widoczny coraz bardziej. Biorąc pod uwagę obecny stan gospodarki oraz niewiele ofert pojawiających się na lokalnym rynku pracy-bezrobocie na terenie Gminy Zwierzyniec należy postrzegać jako problem społeczny.

Brak zatrudnienia zawsze generuje niskie dochody mieszkańców, co w badaniach odzwierciedla analizowana wcześniej liczba osób zakwalifikowanych do pomocy w powodu ubóstwa. Jakkolwiek nie patrzeć na powiązania problemu ubóstwa i bezrobocia, należy mieć na uwadze konieczność wsparcia rodzin doświadczających takich trudności, aby przeciwdziałać pojawianiu się trudności życiowych będących następstwem tych problemów.

6) Wielodzietność

Wielodzietność jest kategorią definiującą rodziny wychowujące „troje i więcej dzieci” i nie stanowi sama w sobie problemu społecznego. Problemem może okazać się wówczas, gdy wystąpią w tych rodzinach inne problemy, a liczebność dzieci w rodzinie stanowi pewne ograniczenie w rozwiązywaniu tych problemów.

W tej części rozdziału poddano analizie taki wymiar wielodzietności, który powiązany jest z trudnościami ekonomicznymi oraz problemami wychowawczymi rodzin, co uzasadnia konieczność wsparcia rodzin w systemie pomocy społecznej. Niekiedy dla tych działań używa się terminu „wspieranie rodzin w zakresie ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietności”.

Jak pokazuje poniższe zestawienie liczba rodzin wielodzietnych obejmowanych wsparciem jest zmienna w poszczególnych latach. W stosunku do wszystkich rodzin z dziećmi wspieranych w rozwiązywaniu problemów, rodziny wielodzietne stanowią tylko niewielki odsetek, a nawet pojedyncze przypadki.

Tabela 11. Liczba rodzin wielodzietnych w systemie wsparcia pomocy społecznej na terenie Gminy Zwierzyniec

Rok	liczba rodzin	liczba osób w tych rodzinach
2019	4	24
2020	12	62
2021	10	51
2022	11	62
2023	9	54

Źródło: opracowanie na podstawie sprawozdania MRPiPS 03 z realizacji zadań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zwierzyniu.

Problemy rodzin wielodzietnych są najczęściej powiązane z trudnościami ekonomicznymi oraz zaniedbaniami wychowawczymi, które są wynikiem nałogów, braku wzorców wychowawczych, stereotypów wskazujących, że dziecko „jakoś się wychowa” itp. Sytuacja rodzin wielodzietnych wymaga dalszej diagnostyki, określenia konkretnych problemów i potrzeb w zakresie skutecznego wsparcia rodzin i wychowujących się w nich dzieci. Problem ten, wraz z innymi problemami rodzin wychowujących dzieci będzie przedmiotem działań podejmowanych w ramach krajowych, regionalnych i lokalnych (gminnych) programów osłonowych w zakresie wspierania rodziny.

7) Samotne rodzicielstwo

Samotne rodzicielstwo, analogicznie jak wielodzietność nie jest postrzegane w kategoriach problemu społecznego, ale w połączeniu z innymi zagrożeniami w procesie wychowania dzieci może być trudne.

Jak pokazuje poniższe zestawienie liczba rodzin niepełnych na terenie Gminy Zwierzyniec utrzymuje się na podobnym poziomie i nie wykazuje tendencji wzrostowej.

Tabela 12. Liczba rodzin niepełnych w systemie wsparcia pomocy społecznej na terenie Gminy Zwierzyniec

Rok	liczba rodzin	liczba osób w tych rodzinach
2019	15	58
2020	15	58
2021	12	34
2022	14	40
2023	14	46

Źródło: opracowanie na podstawie sprawozdania MRPiPS 03 z realizacji zadań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zwierzyniu.

Problem samotnego rodzicielstwa jest jednak widoczny i tak jak inne zagrożenia dla prawidłowego funkcjonowania rodziny będzie wymagał podejmowania różnorodnych działań, w tym działań na szczeblu lokalnym.

8) Bezradność opiekuńczo-wychowawcza rodziców wobec dzieci

Wśród problemów społecznych Gminy Zwierzyniec obserwuje się też dysfunkcje i problemy opiekuńczo-wychowawcze w rodzinach wychowujących dzieci. Liczbę tych rodzin ilustruje zamieszczone poniżej zestawienie tabelaryczne.

Tabela 13. Rodziny z terenu Gminy Zwierzyniec objęte pomocą społeczną z powodu występowania problemów opiekuńczo - wychowawczych

Rok	liczba rodzin	liczba osób w tych rodzinach
2019	8	34
2020	6	24
2021	4	18
2022	11	34
2023	10	34

Źródło: opracowanie na podstawie sprawozdania MRPiPS 03 z realizacji zadań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zwierzyńcu.

Jak pokazuje zestawienie liczba rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi nie jest duża, ale wykazuje tendencję wzrostową. Problemy rodzin niewydolnych wychowawczo niekiedy są powiązane z ubóstwem, bezrobociem, ale też z brakiem wzorców i brakiem odpowiedzialności dorosłych. Problemy zaniedbań wychowawczych generują inne problemy dotyczące szczególnie dzieci i młodzież w okresie dorastania, w tym spadek zainteresowania edukacją, gorsze wyniki w nauce, słabszy system norm i wartości.

9) Uzależnienia od alkoholu i przemoc w rodzinach

Na mapie problemów społecznych Gminy Zwierzyniec rysuje się też problem **nadużywania** alkoholu. Skutki tej przypadłości społecznej widoczne są w pracy Miejsko-Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zwierzyńcu, które corocznie udzielają kompleksowego wsparcia osobom i rodzinom osób uzależnionych.

Tabela 14. Rodziny objęte pomocą społeczną z powodu problemów alkoholowych

Rok	liczba rodzin	liczba osób w tych rodzinach
2019	6	11
2020	6	8
2021	3	3
2022	4	8
2023	5	10

Źródło: opracowanie na podstawie sprawozdania MRPiPS 03 z realizacji zadań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zwierzyńcu.

Problem uzależnień od alkoholu identyfikowany jest w stosunkowo niewielkiej liczbie rodzin, ale jego skutki widoczne są w zachowaniu społecznym, uszczuplają budżet domowy, powodują też inne zagrożenia np. większe prawdopodobieństwo schorzeń, wypadków, niepełnosprawności itp.

Obok powszechnie rozpoznawanych rodzajów uzależnień coraz częściej spotykane są uzależnienia behawioralne - od hazardu, gier komputerowych, telefonów komórkowych itp. W statystykach jednak najczęściej ewidencjonuje się przypadki rodzin, w których pojawia się problem uzależnienia od alkoholu, a w rodzinach z problemem alkoholowym pojawia się często przemoc, zaniedbania opiekuńcze, przestępstwa i inne problemy zagrażające trwałości rodziny oraz wychowujących się w nich dzieciom.

Uzależnienie jest problemem, który dotyka nie tylko osoby uzależnione, ale całą rodzinę. W takim przypadku mówi się o współuzależnieniu, polegającym na destrukcyjnym, szkodliwym przystosowaniu się do życia w nienormalnej sytuacji, nadmiernym koncentrowaniu uwagi na problemach osoby uzależnionej, co bardzo niekorzystnie wpływa na wiele sfer życia rodziny, a także ogranicza jej prawidłowe funkcjonowanie w społeczności lokalnej.

Jednym z problemów jaki obserwuje się na terenie Gminy Zwierzyniec jest przemoc w rodzinach. Wprawdzie prowadzone statystyki pokazują przemoc w niewielkim natężeniu, ale jest on bardzo poważnym zagrożeniem dla prawidłowego funkcjonowania i rozwoju rodzin, a zwłaszcza dla wychowujących się w rodzinach dzieci.

Opisane wyżej problemy to nie jedyne dolegliwości społeczne, które dają się zauważyć na terenie Gminy Zwierzyniec. W przestrzeni społecznej pojawiają się także inne negatywne zjawiska i procesy społeczne, których zakres nie zawsze definiowany jest w kategoriach problemu społecznego. Jednym z takich przykładów, nieznanym dotychczas

---

a obserwowanym w ostatnim okresie jest zagrożenie epidemiczne ludności, w związku z pandemią Covid-19, której skutki są trudne do przewidzenia w kolejnych latach. Problemem staje się też alokacja i wsparcie uchodźców humanitarnych z Ukrainy oraz innych krajów objętych działaniami wojennymi.

Coraz częściej problemami społecznymi stają się zjawiska takie jak wykluczenie cyfrowe części społeczeństwa, zwłaszcza tej w wieku senioralnym. Niemożność korzystania z nowoczesnych urządzeń (internet, telefon, komunikatory elektroniczne) ogranicza dostęp do nowej wiedzy oraz uzyskania ważnych dla siebie i rodziny informacji.

Podobnie jest z wykluczeniem komunikacyjnym, które sprawia, że osoby w wieku senioralnym (ale też inne) zamieszkujące w miejscach odległych od instytucji świadczących różnorodne usługi społeczne mają ograniczony dostęp do tych usług, co utrudnia zaspokajanie codziennych potrzeb.

Jak pokazuje opis zidentyfikowane na poziomie Gminy Zwierzyniec problemy społeczne są dość zróżnicowane. Wprawdzie ich natężenie jest porównywalne z problemami okolicznych miast i gmin i nie stanowi zagrożenia dla rozwoju społeczno-gospodarczego, ale pojawienie się nawet najmniejszej dolegliwości społecznej wymaga bieżącej reakcji i zapobiegania rozprzestrzenianiu się negatywnych skutków lub pojawianiu się nowych zagrożeń społecznych. Dla rozwiązywania problemów oraz minimalizowania ich skutków na terenie Gminy Zwierzyniec mogą być podejmowane różne działania, angażowane różne instytucje i podmioty zarówno istniejące obecnie jak i tworzone w ramach inicjatyw obywatelskich.

3.3. Infrastruktura i zasoby Gminy Zwierzyniec w zakresie rozwiązywania problemów społecznych

Problematykę rozwiązywania problemów społecznych podejmują instytucje pomocy i integracji społecznej, których dostępność jest widoczna w wielu obszarach życia społecznego. Poniżej zaprezentowano katalog instytucji uprawnionych do prowadzenia działań interwencyjnych i profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.

Zasoby Gminy Zwierzyniec w zakresie rozwiązywania problemów społecznych

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zwierzyncu	Koordynuje realizację strategii rozwiązywania problemów społecznych na obszarze Gminy (art. 110 ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej)
Zespół Interdyscyplinarny	Prowadzi działania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej, realizuje działania określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, integruje i koordynuje działania pomocy społecznej, służby zdrowia, policji, MGKRPA, placówek oświatowych oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, prowadzone zgodnie z procedurą „Niebieskie Karty” (art.9B, ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej)
Miejsko - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Prowadzi działania w zakresie profilaktyki problemów alkoholowych, zwiększania dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu oraz podejmuje czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego (art. 4 ¹ ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi)
Rewir dzielnicowych	Realizuje zadania związane z ochroną i bezpieczeństwem obywateli
Przedszkola i Punkty Przedszkolne	Zapewniają opiekę dzienną dzieciom w wieku przedszkolnym
Szkoła Podstawowa	Zapewnia kształcenie i realizację obowiązku szkolnego dzieciom z terenu Gminy Zwierzyniec
Centrum Kultury i Biblioteka Publiczna	Umożliwia mieszkańcom korzystanie z imprez, rozrywek, propaguje lokalną historię, normy społeczne, zwyczaje, obyczaje, wspomagają rozwój mieszkańców.
Organizacje pozarządowe działające z sferze pomocy i integracji społecznej	Uzupełniają działania instytucji samorządowych, wspierają społeczność lokalną w rozwiązywaniu różnych problemów

Powyższe zestawienie prezentuje katalog podmiotów mających potencjał niezbędny do podejmowania działań sprzyjających rozwiązywaniu problemów społecznych. Wymienione wyżej podmioty stanowią istotne elementy systemu wsparcia społecznego. Uzupełnieniem działań instytucji publicznych są organizacje pozarządowe.

3.4. Analiza możliwości i ograniczeń Gminy Zwierzyniec w zakresie rozwiązywania problemów społecznych

Na podstawie diagnozy społecznej oraz analizy zasobów Gminy Zwierzyniec dokonano przeglądu możliwości w zakresie podejmowania inicjatyw i działań prowadzących do rozwiązywania lub minimalizowania skutków pojawiających się problemów społecznych.

W tym celu wykorzystano narzędzie analizy SWOT, pozwalające na identyfikację mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń utrudniających rozwiązywanie problemów społecznych na terenie Gminy.

ANALIZA SWOT

Mocne strony w zakresie rozwiązywania problemów społecznych	Słabe strony w zakresie rozwiązywania problemów społecznych
<ul style="list-style-type: none"> • rozwinięta struktura instytucjonalna i różnorodność form wsparcia; • dobre rozpoznanie środowisk potrzebujących pomocy; • dobra i stała współpraca samorządu z organizacjami pozarządowymi; • dobra współpraca pracowników z placówkami oświatowymi, kuratorami sądowymi, Policją oraz PUP w Zamościu; • wykwalifikowana kadra pracowników socjalnych, • doświadczenie instytucji rynku pracy oraz pomocy społecznej w realizacji projektów współfinansowanych przez UE; • wdrażanie nowych instrumentów aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności osób bezrobotnych; • pozyskiwanie funduszy europejskich w zakresie przeciwdziałania marginalizacji i wykluczeniu społecznemu;	<ul style="list-style-type: none"> • wysoki wskaźnik zagrożenia ubóstwem; • wysoki poziom bezrobocia; • niższe niż średnie krajowe dochody mieszkańców, przedsiębiorstw i samorządów; • niskie lub brak wykształcenia osób bezrobotnych; • ubogi lokalny rynek pracy; • brak koncepcji na przeciwdziałanie migracji młodych poza obszar Gminy; • zbyt mało rozwinięty i zróżnicowany rynek usług społecznych, • niewystarczający system wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych, • zbyt mała ilość organizacji pozarządowych wspierających instytucje samorządowe w rozwiązywaniu problemów społecznych. • brak możliwości zapewnienia wystarczającej opieki dzieciom w okresie wolnym od nauki.

Szanse w zakresie rozwiązywania problemów społecznych	Zagrożenia w zakresie rozwiązywania problemów społecznych
<ul style="list-style-type: none"> • wzrost wysokości płacy minimalnej; • możliwości pozyskiwania krajowych i zewnętrznych środków finansowych na realizację działań na rzecz osób wykluczonych społecznie, w szczególności osób bezrobotnych; • wzmocnienie polityki prorodzinnej na poziomie państwa, regionu i lokalnym; • zaangażowanie i współpraca służb w pomoc osobom potrzebującym wsparcia; • tworzenie programów o zasięgu lokalnym umożliwiających pozyskanie środków finansowych; • nawiązywanie partnerstw z organizacjami pozarządowymi. • niewielkie natężenie problemów społecznych na terenie Gminy, co może wpłynąć na szybsze ich rozwiązywanie lub minimalizowanie negatywnych skutków przez działania profilaktyczne, • istnienie instytucji pomocy i integracji społecznej z wykwalifikowaną kadrą gwarantującą skuteczność podejmowania działań strategicznych oraz prawidłową koordynację działań, • dobre rozeznanie środowiska w zakresie istniejących problemów społecznych, co umożliwia niezwłoczne podejmowanie inicjatyw i właściwe przygotowanie odpowiednich działań, • wdrażanie rozwiązań oferowanych w ramach programów krajowych finansowanych centralnie, • wzrost świadomości społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost bezrobocia w innych krajach Unii Europejskiej, a tym samym nieopłacalność wyjazdów emigracyjnych i zarobkowych; • spadek ekonomicznej kondycji rodzin; • wzrost ubóstwa i zagrożenie wykluczeniem społecznym; • wzrost patologii i uzależnień; • utrwalone zjawisko wyuczonej bezradności; • dziedziczenie biedy i niezaradności życiowej; • rozluźnienie więzi rodzinnych; • niska dzietność w rodzinach; • alienacja (wycofanie społeczne) osób starszych i niepełnosprawnych; • pojawianie się nieznanych dotychczas problemów społecznych – np. cyberprzemoc, zagrożenie epidemiczne itp./; • starzenie się społeczności, wzrost liczby osób starszych, wymagających wsparcia w okresie obniżonej sprawności funkcjonalnej; • konieczność ponoszenia kosztu opieki instytucjonalnej świadczonej dla osób starszych, co w obecnym stanie prawnym (częściowa odpłatność lub zwolnienie z niej członków rodziny) znacząco obciąża budżet Gminy; • częste zmiany przepisów prawa wpływające na stanowienie norm prawa lokalnego, utrudniające długofalowe planowanie przedsięwzięć.

Wymieniony katalog mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń ma bardzo szeroki zakres, odnosi się do wielu obszarów i choć nie wyczerpuje wszystkich możliwości to wskazuje najważniejsze obszary, które należy wziąć pod uwagę i które mogą mieć istotny wpływ na planowanie i realizację celów strategicznych. Analiza posłuży także do zdefiniowania założeń i określenia kierunków działań strategicznych.

4. Założenia strategiczne

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę i analizę SWOT założono, że najbliższy okres wprowadzania zmian społecznych na terenie Gminy Zwierzyniec może zaowocować ograniczeniem skutków zidentyfikowanych problemów i niekorzystnych zjawisk społecznych, intensyfikacją rozwoju społeczno-gospodarczego oraz poprawą jakości życia mieszkańców. Opracowane w niniejszej strategii prognozy pokazują w jakim kierunku należy prowadzić zmiany, aby działania strategiczne przyniosły jak najlepsze rezultaty oraz jak efektywnie zarządzać zmianą społeczną, aby wszystkim mieszkańcom żyło się lepiej.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034 szczegółowo określa rozpoznane kwestie i problemy społeczne mające wpływ na rozwój gospodarczy Gminy, przez co wpisuje się w główny nurt zmian społeczno-gospodarczych. Jest też spójna z założeniami i celami „Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku” przyjętej uchwałą Nr XXIV/406/2021 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 29 marca 2021 r.

Zakres Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034 wpisuje się w działania Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego zawarte w celu nr 4.1 „Rozwijanie kapitału ludzkiego”, w ramach którego planuje się:

- 1) Wspieranie przedsięwzięć na rzecz integracji społecznej i aktywizacji zawodowej osób i rodzin wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym;
- 2) Integrację i aktywizację społeczności marginalizowanych, cudzoziemców i reemigrantów;
- 3) Wspieranie i rozwój sektora ekonomii społecznej i solidarnej;
- 4) Rozwój innowacji społecznych;
- 5) Profilaktykę uzależnień;
- 6) Przeciwdziałanie agresji i przemocy w rodzinie oraz wśród dzieci i młodzieży;

-
- 7) Zapewnianie warunków dla organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla dzieci i młodzieży;
  - 8) Aktywizację lokalnych społeczności oraz wzmacnianie poczucia tożsamości i integracji;
  - 9) Wspieranie rodzin w wypełnianiu ich funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz promowanie działań zmierzających do efektywnego funkcjonowania rodzinnej pieczy zastępczej;
  - 10) Rozwój usług opiekuńczych dedykowanych różnym grupom społecznym, m.in. osobom z niepełnosprawnościami, osobom starszym, osobom niesamodzielnym, poprzez zwiększenie roli form środowiskowych (zdeinstytucjonalizowanych);
  - 11) Wspieranie integracji międzypokoleniowej.

Strategia wpisuje się także w „Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021–2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030” przyjęty Uchwałą nr 105 Rady Ministrów z dnia 17 sierpnia 2021 r. (Dz.Ur.z.2021.poz.843 z 2021r) oraz treść innych krajowych dokumentów strategicznych, zakładających wdrażanie działań definiowanych jako włączenie społeczne oraz przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu.

4.1. Prognoza zmian w zakresie objętym strategią

Prognozuje się, że cele strategiczne zostaną osiągnięte, a działania w najwyższym stopniu zaktywizują i zachęcą mieszkańców do udziału w samodzielnym i konstruktywnym rozwiązywaniu pojawiających się problemów.

Wdrożenie strategii spowoduje:

- zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego najuboższym mieszkańcom Gminy Zwierzyniec,
- utrzymanie odpowiedniego poziomu życia mieszkańców, umożliwiającego zaspokajanie najpilniejszych potrzeb, w tym potrzeb rozwojowych dzieci i młodzieży,
- wzmocnienie kompetencji i potencjału osób, które ubiegają się o zatrudnienie,
- poprawę stanu zdrowia i sprawności fizycznej, w tym szczególnie osób starszych i niepełnosprawnych,

-
- zwiększenie dostępu do usług społecznych, w tym opiekuńczych w środowisku zamieszkania,
  - wzmocnienie pozycji rodziny w społeczności lokalnej,
  - umożliwienie dogodnych warunków kształcenia i rozwoju dzieci i młodzieży,
  - umożliwienie dzieciom wychowywania się w rodzinach biologicznych i odpowiedzialnego przygotowania do dorosłości.

Osiągnięcie prognozowanych rezultatów będzie możliwe przy zaangażowaniu samorządu Gminy Zwierzyniec, instytucji publicznych, podmiotów społecznych i gospodarczych oraz przedstawicieli społeczności lokalnej.

Zakłada się, że prognozowane zmiany będą sprzyjać włączeniu społecznemu, umożliwiać integrację społeczną, zapobiegać wykluczeniu i marginalizacji oraz przyczynią się do poprawy jakości życia mieszkańców.

4.2. Kierunki i zakres działań niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych

Kierunki i zakres działań jakie powinny być zaplanowane w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034 zostały określone w oparciu o diagnozę, w opracowaniu której istotną rolę odegrały opinie przedstawicieli lokalnych instytucji i specjalistów zajmujących się rozwiązywaniem problemów. Według tych opinii jednym z najważniejszych kierunków działań na terenie Gminy jest zapobieganie problemom ubóstwa, pauperyzacji i poprawa bezpieczeństwa socjalnego osób, których dochody nie pozwalają na zaspokajanie codziennych potrzeb życiowych oraz utrudniają życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Problem ten jest powiązany z brakiem dochodów bądź niskimi dochodami mieszkańców. Często też jest skutkiem braku możliwości zatrudnienia i zarobkowania, powiązany z brakiem potencjału do własnego rozwoju, ale też wypadkową wielu czynników ograniczających możliwości wyjścia z trudnej sytuacji.

Przeciwdziałanie pogłębianiu się zjawiska ubożenia społeczeństwa powinno przebiegać równoległe na różnych płaszczyznach oddziaływania. Największy zakres zadań w tym obszarze skupiony zostanie na poziomie miejskiego ośrodka pomocy społecznej, którego działania obejmą:

- 1) udzielanie wsparcia finansowego oraz pomocy w naturze osobom i rodzinom, które własnym staraniem, przy wykorzystaniu swoich środków, uprawnień,

---

potencjału i możliwości nie są w stanie samodzielnie poprawić swojej sytuacji ekonomicznej,

- 2) udzielanie wsparcia informacyjnego o sposobach i możliwościach zmian trudnej sytuacji,
- 3) udzielanie pomocy w dostępie do usług prawnych, psychologicznych, edukacyjnych i innych, których zakres pozwoli na wzmocnienie potencjału osób i rodzin oraz wpłynie na poprawę ich statusu społecznego i ekonomicznego,
- 4) współpracę z różnymi podmiotami w zakresie tworzenia warunków sprzyjających aktywizacji i poprawie statusu ekonomicznego osób najuboższych w środowisku lokalnym.

Poprawa bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców wiąże się też z zabezpieczeniem w zasobie Gminy mieszkań socjalnych, które stanowiłyby wsparcie dla osób wymagających schronienia na wypadek utraty własnego lokum w wyniku eksmisji bądź nieprzewidzianych zdarzeń losowych.

Bardzo ważną kwestią jest ożywienie lokalnego rynku pracy i umożliwienie bezrobotnym oraz pozostającym bez pracy mieszkańcom zatrudnienia, które spowoduje poprawę sytuacji ekonomicznej. W tym obszarze działania należy skoncentrować na:

- 1) utrzymaniu współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy, realizacji działań mających na celu tworzenie różnorodnych miejsc pracy,
- 2) aktywizacji osób bezrobotnych oraz osób pozostających bez pracy, niespełniających warunków określonych w definicji osoby bezrobotnej, zawartej w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy przy zastosowaniu narzędzia kontraktu socjalnego,
- 3) realizacji Programów Aktywnej Integracji i projektów obejmujących wsparciem osoby bezrobotne we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy,
- 4) rozwoju warunków do podejmowania zatrudnienia w obszarze usług społecznych (np. opiekuńczych, rehabilitacyjnych itp.),
- 5) promowaniu idei spółdzielczości socjalnej oraz poszukiwaniu racjonalnych rynków zbytu dla wytwarzanych produktów i usług.

Jednym z kierunków niezbędnych działań jest przygotowanie na terenie Gminy oferty usług dla zabezpieczenia potrzeb najstarszej grupy mieszkańców, z racji corocznego zwiększania się tej grupy osób oraz problemów w codziennym ich funkcjonowaniu.

Bardzo ważne są działania wspierające osoby w wieku senioralnym w utrzymaniu jak najlepszej sprawności życiowej, w tym wsparcie rehabilitacyjne, medyczne, pielęgnacyjne i socjalne, odpowiadające indywidualnym potrzebom mieszkańców.

W tym obszarze niezbędne są działania w zakresie:

- 1) zapewnienia usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych dla osób starszych i niesamodzielnych świadczonych w środowisku zamieszkania,
- 2) rozwoju poradnictwa specjalistycznego, prawnego, psychologicznego i socjalnego dla osób mających trudności w prowadzeniu spraw emerytalno-rentowych, alimentacyjnych, majątkowych oraz rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych i środowiskowych,
- 3) inicjowania rozwoju usług rehabilitacyjnych i wspomagających w zakresie utrzymania jak najlepszej kondycji i samodzielności w funkcjonowaniu seniorów i osób niepełnosprawnych,
- 4) włączenia osób w wieku senioralnym w aktywne życie społeczności lokalnej,
- 5) promowania idei wolontariatu seniorów oraz samopomocy i pomocy sąsiedzkiej.

Biorąc pod uwagę problemy zdrowotne mieszkańców Gminy, ważna jest realizacja działań wspomagających uzyskanie jak najlepszych rezultatów leczenia i rehabilitacji oraz wdrożenie programów profilaktycznych zapobiegających pojawianiu się problemów zdrowotnych mieszkańców.

Kwestią, której nie należy pomijać w planowaniu działań strategicznych jest wspieranie osób niepełnosprawnych w rozwiązywaniu problemów związanych z rehabilitacją, umożliwieniem kształcenia, doskonalenia zawodowego, zatrudnienia i zarobkowania poprzez organizację właściwych warunków pracy oraz likwidację wszelkich barier utrudniających osobom niepełnosprawnym codzienne funkcjonowanie w społeczności lokalnej.

W tym obszarze należy też zwrócić uwagę na:

- 1) likwidację barier urbanistycznych na terenie Gminy, dostosowanie parkingów, chodników, ciągów komunikacyjnych, schodów oraz budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych itp.
- 2) tworzenie mieszkań treningowych i wspomaganych, umożliwiających osobom niepełnosprawnym nabywanie umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego i przygotowanie do samodzielności,
- 3) podnoszenie świadomości społecznej na temat niepełnosprawności oraz praw i uprawnień osób z niepełnosprawnością,

-
- 4) umożliwienie osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom korzystania z poradnictwa specjalistycznego (prawnego, psychologicznego i innych) na obszarze Gminy,
  - 5) rozszerzenie dostępu osobom niepełnosprawnym do możliwości korzystania z usług specjalistycznych oraz asystenckich przy wykonywaniu czynności ograniczonych przez niepełnosprawność,
  - 6) umożliwienie osobom niepełnosprawnym jak najpełniejszego uczestnictwa w życiu społecznym, korzystania z pełni praw i uprawnień na równi z innymi mieszkańcami.

Istotnym aspektem działania jest wspieranie rodzin, w których zagrożony jest proces rozwoju i wychowania dzieci. Objęcie szczególnym wsparciem, zwłaszcza specjalistycznym rodzin, w których ten problem został rozpoznany powinno być priorytetowym działaniem strategicznym wszystkich instytucji i podmiotów działających na rzecz rodziny. Rodzina, a szczególnie wychowujące się w niej dzieci stanowią bardzo ważny potencjał rozwojowy Gminy Zwierzyniec, dlatego wiele uwagi należy poświęcić nie tylko działaniom, które wzmocnią rolę rodziny, ale też przyczynią się tego, aby dorastające w rodzinach dzieci mogły wiązać swoją przyszłość z pozostaniem na terenie Gminy.

Najważniejsze działania adresowane zwłaszcza do najmłodszych grup mieszkańców obejmują:

- 1) umożliwienie jak największej liczbie rodzin korzystania z różnorodnych form opieki dla dzieci (żłobki, przedszkola, itp.),
- 2) zapewnienie dostępu dzieciom w wieku szkolnym do świetlic szkolnych,
- 3) rozwój świetlic z ofertą pomocy w nauce, rozwoju zainteresowań i uzdolnień, rozwoju kultury osobistej oraz atrakcyjnych sposobów spędzania wolnego czasu - dla dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym, pochodzących z rodzin problemowych,
- 4) umożliwienie kształcenia dzieciom z niepełnosprawnościami,
- 5) rozwój poradnictwa specjalistycznego (prawnego, psychologicznego, pedagogicznego i socjalnego) dla rodzin wychowujących dzieci,
- 6) rozwój usług asystenta rodziny dla rodzin mających problemy w obszarze wychowania dzieci, zwłaszcza rodzin, którym zagraża ograniczenie lub pozbawienie władzy rodzicielskiej,

-
- 7) tworzenie warunków do rekreacji, krzewienia kultury fizycznej i sportu oraz rozbudzania zainteresowań poznawczych wśród dzieci i młodzieży, poprzez organizację imprez sportowych i rekreacyjnych, ścieżek edukacyjnych i innych przedsięwzięć.
  - 8) zacieśnianie więzi międzypokoleniowej w pracy z rodzinami poprzez wspieranie rodzin wychowujących dzieci potencjałem i doświadczeniem seniorów.

Wiele uwagi należy poświęcić najmłodszej grupie mieszkańców, głównie z powodu zagrożeń jakie dla zdrowia dzieci i młodzieży niesie ze sobą rozwój współczesnej cywilizacji i dostępność urządzeń, które ograniczają aktywność ruchową (komputery, telefony komórkowe). W tym obszarze należy skoncentrować się na:

- 1) promocji zdrowego i aktywnego stylu życia oraz tworzeniu warunków do uprawiania sportu, turystyki, aktywnej rekreacji,
- 2) współpracy z podmiotami wdrażającymi programy profilaktyczne w zakresie profilaktyki i ochrony zdrowia,
- 3) promowaniu zdrowego stylu życia bez uzależnień od alkoholu, narkotyków, nikotyny i innych używek,
- 4) prowadzeniu działań edukacyjno-informacyjnych w zakresie profilaktyki uzależnień,
- 5) tworzeniu warunków do rozwoju usług społecznych, zdrowotnych i rehabilitacyjnych dla dzieci i młodzieży z terenu Gminy Zwierzyniec.

Ważnym kierunkiem planowania działań strategicznych jest przeciwdziałanie uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie. Obszar tych działań należy wypełnić zwłaszcza działaniami informacyjnymi i profilaktycznymi, aby w jak największym stopniu uświadomić mieszkańcom zagrożenia oraz informować, jak należy im przeciwdziałać i chronić się przed utrwaleniem niepożądanych zachowań społecznych. Do wdrożenia planowanych kierunków działań powinien być jak najlepiej wykorzystany potencjał miejscowej infrastruktury oraz lokalne instytucje. Zakłada się, że ważnym aspektem będzie wykorzystanie potencjału Gminy. Ważne jest wzbogacenie i rozszerzenie oferty adresowanej do różnych kategorii mieszkańców, w tym dzieci i seniorów.

Wskazane kierunki zmian społecznych nie wyczerpują wszystkich możliwości i potencjału Gminy Zwierzyniec. Wytyczone kierunki zmian znajdują swoje odzwierciedlenie w celach szczegółowych (operacyjnych), jakie zostały zdefiniowane dla niniejszej strategii.

---

5. Cele Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034.

W dokumencie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2018-2028 wskazano, że „Gmina Zwierzyniec dąży do poprawy jakości życia mieszkańców oraz do przeciwdziałania marginalizacji najsłabszych grup społecznych przy wykorzystaniu aktywności i współpracy organizacji, instytucji i całej społeczności lokalnej”.

Niniejszy dokument podtrzymuje tę koncepcję, ale też wymaga zachowania zgodności z obowiązującymi standardami polityki społecznej. Współcześnie wiele uwagi poświęca się włączeniu społecznemu osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. W tym kontekście misją obecnie tworzonej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wskazanie, że **„Gmina Zwierzyniec dąży do zapewnienia swoim mieszkańcom jak najlepszej jakości życia w warunkach odpowiadających godności człowieka”**.

Pragmatyczny charakter dokumentu umożliwi realizację misji w wymiarze praktycznym, umożliwi planowe wdrożenie długoterminowych celów odpowiadających generalnym kierunkom działania z wykorzystaniem alokacji zasobów, jakie są niezbędne do realizacji przyjętych celów. Takie określenie misji sprawia, że „Strategia” utożsamiana jest z realnym planowaniem oraz odpowiedzialnością za całość wdrażania działań. Wypełnienie zdefiniowanej misji stanowią będą cele opisane w dalszej części rozdziału.

5.1. Cel główny Strategii

W oparciu o rozpoznane problemy społeczne oraz zdefiniowane kierunki działań ustalono cele strategiczne. Za cel główny Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034 przyjęto **„Zapewnienie mieszkańcom Gminy Zwierzyniec bezpieczeństwa socjalnego, dogodnych warunków do życia i rozwoju oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu”**.

Tak sformułowany cel Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034 obejmuje wszystkie jej obszary problemowe i adresowany jest do wszystkich potencjalnych mieszkańców Gminy, których warunki i poziom życia odbiegają od przeciętnego.

Do realizacji celu głównego zostały ustalone cele szczegółowe odnoszące się do poszczególnych obszarów problemowych oraz zadania niezbędne do realizacji celów. Każdy z celów został też opatrzony wskaźnikami odzwierciedlającymi poziom realizacji celu.

5.2. Cele szczegółowe Strategii

Dla pełnego wdrożenia celu głównego opracowano cele szczegółowe (operacyjne) obejmujące zróżnicowane obszary interwencji i działań na rzecz mieszkańców Gminy Zwierzyniec. Zdefiniowane cele to:

- 1) Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańcom nie posiadającym dochodów własnych lub posiadającym dochody nie wystarczające na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych.
- 2) Przeciwdziałanie bezrobociu.
- 3) Zapewnienie dostępu do zróżnicowanych usług społecznych osobom w wieku senioralnym, chorym i niepełnosprawnym.
- 4) Wzmocnienie roli i funkcji rodziny oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży właściwych warunków wychowania i rozwoju.
- 5) Przeciwdziałanie alkoholizmowi, narkomanii i innym uzależnieniom.
- 6) Przeciwdziałanie przemocy domowej i ochrona osób doświadczających przemocy domowej.

Zakłada się, że sformułowane cele szczegółowe umożliwią ograniczenie skutków problemów społecznych rozpoznanych na terenie Gminy Zwierzyniec. Ponadto dopuszcza się możliwość wprowadzania uzupełnień i modyfikacji treści celów szczegółowych w wyniku aktualizacji diagnozy społecznej lub w wyniku pojawiających się okoliczności wywołujących inne niż rozpoznane dotychczas zjawiska i problemy społeczne.

5.3. Wskaźniki realizacji celów strategicznych.

Wskaźniki dla realizacji szczegółowych celów strategicznych ustalono w taki sposób, aby można je było analizować i porównać zarówno w corocznym raporcie sprawozdawczym jak i innych raportach związanych z monitorowaniem zachodzących zmian.

Szczegółowy wykaz wskaźników przypisanych poszczególnym celom zawiera zamieszczona niżej tabela.

Wskaźniki realizacji celów szczegółowych Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034

Lp.	Treść celu szczegółowego	Wskaźnik w danym roku kalendarzowym
1	Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańcom nie posiadającym dochodów własnych lub posiadającym dochody nie wystarczające na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych	<ol style="list-style-type: none"> 1) liczba rodzin objętych pomocą społeczną bez względu na liczbę i rodzaj świadczeń, 2) liczba osób, którym przyznano zasiłki pieniężne, 3) liczba osób objętych dożywianiem, 4) wartość przyznanych świadczeń (różnych) pieniężnych w roku budżetowym, 5) wysokość środków przeznaczonych na dofinansowanie dożywiania w skali roku, 6) liczba mieszkań chronionych i/lub lokali socjalnych, 7) liczba osób korzystających z mieszkań socjalnych, treningowych i wspomaganych.
2	Przeciwdziałanie bezrobociu	<ol style="list-style-type: none"> 1) liczba osób skierowanych do pracy w ramach prac społecznie użytecznych lub innych form zatrudnienia wspieranego, 2) liczba osób objętych Programami Aktywnej Integracji lub innymi we współpracy z PUP
3	Zapewnienie dostępu do zróżnicowanych usług społecznych osobom w wieku senioralnym, chorym i niepełnosprawnym	<ol style="list-style-type: none"> 1) liczba osób objętych pomocą w ramach usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych, 2) liczba zatrudnionych opiekunek w przeliczeniu na etaty, 3) liczba godzin świadczonych usług opiekuńczych, 4) liczba osób skierowanych do domów pomocy społecznej, 5) liczba osób objętych innymi usługami (ze wskazaniem ich rodzaju), 6) liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w danym roku.
4	Wzmocnienie roli i funkcji rodziny oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży właściwych warunków wychowania i rozwoju	<ol style="list-style-type: none"> 1) liczba rodzin wychowujących dzieci objętych wsparciem finansowym MOPS 2) liczba rodzin objętych programem wsparcia rodziny, 3) liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego, w tym rodzinnego, 4) liczba dzieci skierowanych do pieczy zastępczej (bez względu na formę pieczy), 5) liczba zatrudnionych asystentów rodziny, 6) liczba dzieci, którym umożliwiono powrót z pieczy zastępczej do rodzin biologicznych, 7) wysokość środków finansowych przeznaczonych na współfinansowanie pobytu dzieci w systemie pieczy zastępczej.
5	Przeciwdziałanie	1) liczba osób objętych działaniami MGKRPA,

	alkoholizmowi, narkomanii i innym uzależnieniom	<p>2) liczba osób objętych programami i projektami na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom,</p> <p>3) liczba osób skierowanych do Zakładów Leczenia Uzależnień,</p> <p>4) liczba cofniętych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych,</p> <p>5) liczba inicjatyw społecznych w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii.</p>
6	Przeciwdziałanie przemocy domowej i ochrona osób doświadczających przemocy domowej	<p>1) liczba Niebieskich Kart założonych w roku kalendarzowym,</p> <p>2) liczba osób dotkniętych przemocą skierowanych do Ośrodków Wsparcia,</p> <p>3) liczba inicjatyw informacyjno-edukacyjnych na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej,</p> <p>4) liczba wniosków o ściganie sprawców przemocy liczba wniosków o wszczęcie postępowania przygotowawczego.</p>

Zaproponowane wskaźniki stanowią zestaw najbardziej istotnych informacji niezbędnych do monitorowania postępu wdrażania strategii. Ich zakres może być uzupełniony o inne (dodatkowe) informacje i wskaźniki pojawiające się w realizowanych na obszarze Gminy Zwierzyniec programach i projektach lokalnych, a także o wskaźniki będące odzwierciedleniem działań statutowych i ustawowych podmiotów zajmujących się rozwiązywaniem problemów społecznych.

6. Opis sposobu realizacji działań niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034 wdrażana będzie poprzez realizację programów, projektów, w tym projektów socjalnych oraz konkretnych zadań realizowanych przez podmioty i instytucje współdziałające na poziomie Gminy.

Do najważniejszych narzędzi wdrażania strategii należą:

- Programy osłonowe adresowane do różnych kategorii społecznych w zależności od rozpoznanych potrzeb, w tym programy krajowe, których działania obejmują mieszkańców, np. Program „Za życiem”, Program „Karta Dużej Rodziny” itp.
- Gminny program wspierania rodziny na terenie Gminy Zwierzyniec.
- Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii.

-
- Gminny program przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony ofiar przemocy domowej.
  - Gminny program współpracy z organizacjami pozarządowymi.
  - Programy i projekty związane z przeciwdziałaniem bezrobociu i aktywizacją zawodową mieszkańców, w tym Programy Aktywnej Integracji wdrażane we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy.
  - Programy osłonowe adresowane do różnych kategorii społecznych w zależności od rozpoznanych potrzeb, w tym programy współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Działania mogą być realizowane na różnych poziomach począwszy od współpracy partnerskiej, aż po zlecenie realizacji zadań publicznych w trybie określonym przepisami prawa. W zlecaniu zadań preferowane będą procedury oparte na przepisach ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, promujące działania miejscowych organizacji pożytku publicznego z zachowaniem zasad konkurencyjności i najwyższej jakości rezultatów.

Programy i projekty muszą być zbieżne z założeniami niniejszej strategii oraz tak zaplanowane, aby wpisywały się w strukturę celu głównego Strategii lub celów szczegółowych, zaś efekty realizacji programu lub projektu będą wpływały na osiągnięcie celu głównego strategii. Za priorytetowe w realizacji celów strategicznych uznane będą programy i projekty wdrażane z zastosowaniem:

- metod partycypacyjnych - włączających interesariuszy społecznych do podejmowania wspólnych działań społecznych,
- metod aktywizujących – włączających osoby z tzw. kategorii ryzyka w zmianę ich trudnej sytuacji,
- metod integrujących – wzmacniających lokalne więzi społeczne w czasie wspólnych działań na rzecz osób z grup ryzyka oraz na rzecz upowszechniania dobrych praktyk,
- metod profilaktycznych – zapobiegających pojawianiu się trudnych sytuacji społecznych oraz minimalizujących przyczyny generujące takie sytuacje,
- metod niwelujących – rozwiązujących problemy, eliminujących niepożądane zjawiska lub sytuacje.

Niezależnie od metod wdrażania strategii, do realizacji celów strategicznych mogą przyczynić się wszystkie instytucje, organizacje i osoby bezpośrednio zaangażowane

---

w wykonanie zadań, zarówno osoby reprezentujące instytucje Gminy Zwierzyniec, jak i przedstawiciele organizacji pozarządowych, wolontariusze, przedsiębiorcy, mieszkańcy, sponsorzy i inne osoby.

7. Monitorowanie wdrażania działań niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych

Monitoring realizacji celów strategicznych prowadzony będzie na bieżąco, a corocznie w okresie sprawozdawczym opracowany będzie raport oceniający stopień realizacji poszczególnych celów strategicznych, stanowiący załącznik do sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zwierzyńcu składanego Radzie Miejskiej, stosownie do treści art.110 ust 9 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej.

Ostatni zarazem końcowy raport ewaluacyjny zostanie opracowany za cały okres wdrażania strategii. Raporty zostaną opracowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zwierzyńcu jako jednostkę odpowiedzialną za koordynację wdrażania zaplanowanych w strategii działań, we współpracy z podmiotami uczestniczącymi w ich wdrażaniu.

Ocena wdrażania działań Strategii prowadzona będzie w dwóch wymiarach. Po pierwsze – jako ocena wdrażania działań strategii pod względem ich ilości i zasięgu, po drugie – jako ocena charakteru zmian, które strategia wprowadziła w życiu społecznym, a więc „czy? - i na ile?” wdrażane zmiany przyczyniły się do rozwiązania lokalnych problemów. Efekt realizacji działań powinien być porównany z sytuacją wyjściową. Osiągnięcie celu strategicznego powinno pociągać za sobą pytanie: jak utrzymać stan, który osiągnięto? Jak go umacniać i rozwijać?

Monitoring i ewaluacja prowadzone będą w oparciu o zastosowane w trakcie wdrażania strategii narzędzia, tj. programy, projekty, zadania statutowe oraz podejmowane przedsięwzięcia wpisujące się w cele strategii i mające wpływ na ich realizację.

W procesie monitorowania zostanie wykorzystane narzędzie stanowiące tabelaryczne zestawienie wydatków ponoszonych na realizację poszczególnych programów, projektów i innych działań.

Na ostatnim etapie oceny Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034 niezbędne będzie opracowanie wniosków z realizacji oraz określenie rekomendacji na przyszłość, jako sugestii do planowania kolejnych działań społecznych.

---

8. Ramy finansowe Strategii oraz źródła finansowania wydatków niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych

Polityka społeczna, zapobieganie ubożeniu społeczeństwa, przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu oraz rozwiązywanie problemów społecznych obejmują jedną z ważniejszych sfer działania społecznego. Wśród zadań publicznych Gminy obszar ten zajmuje priorytetowe miejsce, co dotychczas gwarantowało możliwość pozyskania środków na realizację zadań z zakresu polityki i pomocy społecznej. Kierunki kształtowania polityki społecznej na najbliższe lata nie przewidują zasadniczych zmian w finansowaniu działań o charakterze socjalnym, co pozwala mieć gwarancję częściowego ich finansowania z budżetu państwa. Nie bez znaczenia w całości finansowania działań Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034 może być udział funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz innych źródeł zewnętrznych.

Znaczący udział w realizacji działań strategicznych przypada funduszom samorządu Gminy, wzmocnionych potencjałem innych podmiotów wspierających realizację zadań na rzecz mieszkańców. Środki finansowe niezbędne do wdrażania działań Strategii mogą pochodzić ze środków na ustawową realizację zadań publicznych, statutową działalność instytucji i organizacji (np. organizacji pozarządowych) lub grantów pozyskanych na realizację konkretnych programów lub projektów.

Budżet na realizację Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034 będzie szacowany w okresach rocznych, stosownie do obowiązujących w tym obszarze przepisów prawa. Zakłada się, że wydatki na realizację celów strategicznych oscylować będą corocznie w granicach zbliżonych do środków wydatkowanych w 2024 roku.

Szczegółowe wartości wydatków niezbędnych do osiągnięcia celów strategii corocznie podlegają zatwierdzeniu przez Radę Miejską w Zwierzyncu, w trybie przewidzianym dla uchwalania budżetu Gminy.

Strukturę wydatków przeznaczonych na wdrażanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034 w poszczególnych latach z uwzględnieniem celów strategicznych przedstawia zestawienie stanowiące zał. 2 do niniejszej Strategii.

---

9. Informacja i promocja wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034

Osiągnięciu celu głównego strategii towarzyszyć będzie informacja o wdrażaniu działań strategicznych, a Strategia i wywołane przez nią zmiany staną się udziałem i własnością społeczności lokalnych.

Promocja działań strategicznych odbywać się będzie poprzez konsultacje społeczne, dyskusje na forum społeczności lokalnych, w tym dyskusje z udziałem przedstawicieli Zespołu ds. Wdrażania i Monitorowania Strategii powołanego przez Burmistrza Zwierzynca, prezentację dobrych praktyk w zakresie rozwiązywania problemów społecznych na poziomie społeczności lokalnych, na spotkaniach mieszkańców, posiedzeniach komisji Rady Miejskiej, sesjach, konferencjach i spotkaniach wewnętrznych i zewnętrznych oraz w lokalnych i regionalnych mediach.

Promotorami zmiany społecznej będą nie tylko koordynatorzy strategii i podmioty odpowiedzialne za jej wdrożenie, ale także beneficjenci i adresaci działań, którzy w sposób bezpośredni będą odczuwać skutki zmian.

10. Zasady aktualizacji i wprowadzania zmian w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034 jest wieloletnim dokumentem planistycznym i co do zasady nie powinna ulegać zmianom czy modyfikacji. W szczególności nie mogą ulegać zmianie cele Strategii oraz wskaźniki ich realizacji.

Ze względu na fakt, że strategia określa obszar dynamiczny pod względem natężenia problemów społecznych, może podlegać aktualizacji mającej na celu odniesienie do okoliczności lub faktów, których istnienia nie można było przewidzieć na etapie opracowania dokumentu, lub które pojawiły się w trakcie wdrażania działań Strategii, np. nie występujące wcześniej problemy społeczne. Aktualizacja może nastąpić także w przypadku istotnych zmian w przepisach prawa regulujących zakres zadań samorządu w zakresie rozwiązywania problemów społecznych oraz finansowania tych zadań z budżetu Gminy.

Mając powyższe na względzie Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034 może być aktualizowana w następujących obszarach:

- Diagnostycznym – jeśli na obszarze Gminy pojawią się problemy społeczne nie istniejące w czasie opracowywania Strategii.
- Planistycznym – jeśli w trakcie wdrażania Strategii okaże się, że pominięto działania istotne dla rozwiązywania istniejących problemów lub wystąpi konieczność zaplanowania działań dla nowych problemów, zdiagnozowanych w trakcie wdrażania Strategii.
- Wdrożeniowym – jeśli w trakcie wdrażania strategii okaże się, że zmieniają się podmioty odpowiedzialne za wdrożenie konkretnych zadań lub zaplanowane działania są nieadekwatne do potrzeb i trzeba je zastąpić innymi.
- Ewaluacyjnym – jeśli w trakcie wdrażania strategii znajdą istotne okoliczności mające wpływ na ocenę skuteczności planowanych działań.

Inicjatorem (wnioskodawcą) aktualizacji Strategii może być:

- Osoba zarządzająca Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Zwierzyńcu (kierownik) jako reprezentant podmiotu koordynującego wdrażanie Strategii.
- Każdy z podmiotów partnerskich uczestniczących we wdrażaniu strategii.
- Podmiot zewnętrzny sprawujący nadzór i kontrolę nad działaniem Gminy Zwierzyniec w obszarze rozwiązywania problemów społecznych.
- Inny podmiot w uzasadnionych sytuacjach.

Aktualizacja Strategii może odbywać się nie częściej niż raz do roku, o ile znajdą okoliczności uzasadniające przeprowadzenie aktualizacji. Okres aktualizacji może być powiązany z okresem sprawozdawczym. Aktualizacja Strategii odbywa się w trybie przewidzianym dla jej uchwalenia.

Harmonogram realizacji celów szczegółowych Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034

<i>Lp</i>	<i>Cel szczegółowy</i>	<i>Działania niezbędne do realizacji celu</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne za realizację/współpracujące przy realizacji</i>	<i>Termin realizacji</i>	<i>Uwagi</i>
1	Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańcom nie posiadającym dochodów własnych lub posiadającym dochody nie wystarczające na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych.	przyznawanie świadczeń finansowych,	MOPS	wdrażanie na bieżąco zgodnie z potrzebami	
		udzielanie pomocy rzeczowej,	MOPS, sponsorzy, darczyńcy	wdrażanie na bieżąco zgodnie z potrzebami	
		zapewnienie źródeł finansowania świadczeń,	Samorząd Gminy	na bieżąco zgodnie z potrzebami	
		badanie skuteczności udzielanej pomocy finansowej,	MOPS	na zakończenie każdego roku sprawozdawczego	
		wdrażanie osłonowych projektów socjalnych	Samorząd Gminy, MOPS,	na bieżąco	
2	Przeciwdziałanie bezrobociu.	wzmacnianie potencjału kompetencyjnego osób bezrobotnych,	Samorząd Gminy, MOPS, PUP, podmioty którym zlecono realizację zadania w trybie pzp lub innym.	na bieżąco	
		tworzenie nowych miejsc pracy w sektorze usług społecznych,	Samorząd Gminy, MOPS, PUP	na bieżąco	
		inicjowanie prac społecznie użytecznych na terenie Gminy,	Samorząd, MOPS, PUP	na bieżąco	

		organizowanie robót publicznych i prac interwencyjnych na obszarze Gminy,	Samorząd, MOPS, PUP	na bieżąco	
		współpraca z lokalnymi podmiotami gospodarki w zakresie pośrednictwa w zatrudnieniu osób bezrobotnych,	Samorząd, MOPS, PUP, podmioty gospodarcze	na bieżąco	
3	Zapewnienie dostępu do zróżnicowanych usług społecznych osobom w wieku senioralnym, chorym i niepełnosprawnym.	współpraca pomiędzy lokalnymi zakładami opieki zdrowotnej a podmiotami, których działania dotyczą ochrony zdrowia mieszkańców,	Samorząd, MOPS, PCPR, PZON, Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej inne placówki służby zdrowia	na bieżąco	
		inicjowanie realizacji usług opiekuńczych, specjalistycznych dla osób ze schorzeniami i niepełnosprawnością	Samorząd, MOPS, Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej	w zależności od potrzeb	
		kierowanie do domów pomocy społecznej osób, których sytuacja rodzinna tego wymaga	Samorząd, MOPS, PCPR, DPS-y	w zależności od potrzeb	
4	Wzmocnienie roli i funkcji rodziny oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży właściwych warunków wychowania i rozwoju.	wdrażanie miejskiego programu wspierania rodziny	MOPS, Szkoły, Placówki wsparcia i inne podmioty	na bieżąco	
		współpraca z PCPR w zakresie kierowania dzieci do pieczy zastępczej oraz funkcjonowania ewentualnych rodzin zastępczych dla dzieci pozbawionych opieki rodziców biologicznych	Samorząd, MOPS, PCPR	na bieżąco	
		udzielanie poradnictwa specjalistycznego w zakresie wzmocnienia roli i funkcji rodziny	Samorząd, MOPS, PCPR, Szkoły, Poradnie i Ośrodki Specjalistyczne	w zależności od potrzeb	
5	Przeciwdziałanie alkoholizmowi, narkomanii i innym uzależnieniom.	wdrażanie programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii	Samorząd, MOPS, Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	corocznie	

6	Przeciwdziałanie przemocy domowej i ochrona ofiar przemocy domowej.	wdrażanie gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony ofiar przemocy domowej,	Samorząd, MOPS, Zespół Interdyscyplinarny, Sąd, Policja.	na bieżąco	
		prowadzenie działań zgodnie z procedurą Niebieskie Karty,	MOPS, Zespół Interdyscyplinarny/Grupy diagnostyczno-pomocowe	na bieżąco	
		rozprowadzanie plakatów, broszur, ulotek na temat praw osób doświadczających przemocy oraz form przeciwdziałania przemocy, edukowanie społeczeństwa	MOPS, Zespół Interdyscyplinarny	corocznie	

Plan wydatków na realizację celów strategicznych określonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zwierzyniec na lata 2025-2034

Cel strategiczny	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2023	2034	Razem
Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańcom nie posiadającym dochodów własnych, lub posiadających dochody nie wystarczające na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych.	1 675 793	1 759 600	1 847 500	1 939 900	2 036 900	2 138 700	2 245 700	2 357 900	2 475 800	2 599 600	21 077 393
Przeciwdziałanie bezrobociu i rozwój rynku pracy	38 535	40 500	42 525	44 650	46 900	49 245	51 700	54 285	57 000	59 850	485 190
Zapewnienie dostępu do zróżnicowanych usług społecznych osobom w wieku senioralnym, chorym i niepełnosprawnym	792 600	832 230	873 800	917 500	963 400	1 011 500	1 062 100	1 115 200	1 171 000	1 229 500	9 968 830
Wzmocnienie roli i funkcji rodziny oraz	293 841	308 600	324 000	340 200	357 200	375 000	393 800	413 500	434 200	455 900	3 696 241

zapewnienie dzieciom i młodzieży właściwych warunków wychowania i rozwoju,											
Przeciwdziałanie alkoholizmowi, narkomanii i innym uzależnieniom	155 000	162 000	170 000	178 500	187 500	196 900	206 700	217 000	227 900	239 300	1 940 800
Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i ochrona ofiar przemocy w rodzinie	12 000	12 600	13 200	13 800	14 500	15 300	16 000	16 800	17 700	18 600	150 500
Razem wydatki roczne na realizację poszczególnych celów strategii w tys. złotych	2 967 769	3 115 530	3 271 025	3 434 550	3 606 400	3 786 645	3 976 000	4 174 685	4 383 600	4 602 750	37 318 954